Biblioteka "VEDANTA"
Rudolf Štajner - ANTROPOZOFSKA MEDICINA

Izdavač: "BATA", Beograd, Bistrička 28
Za izdavača: Miodrag DRAMIĆANIN, gen. direktor
Urednik i direktor izdavaštva: Gradimir STOJAKOVIĆ

Likovno rešenje korica: Milan OLJAČA
Slog i prelom: Art studio CRNO NA BELO

Štampa: "BAKAR", Bor

Tiraž: 3.000 primeraka

YU ISBN 86 - 7685 - 009 - 7

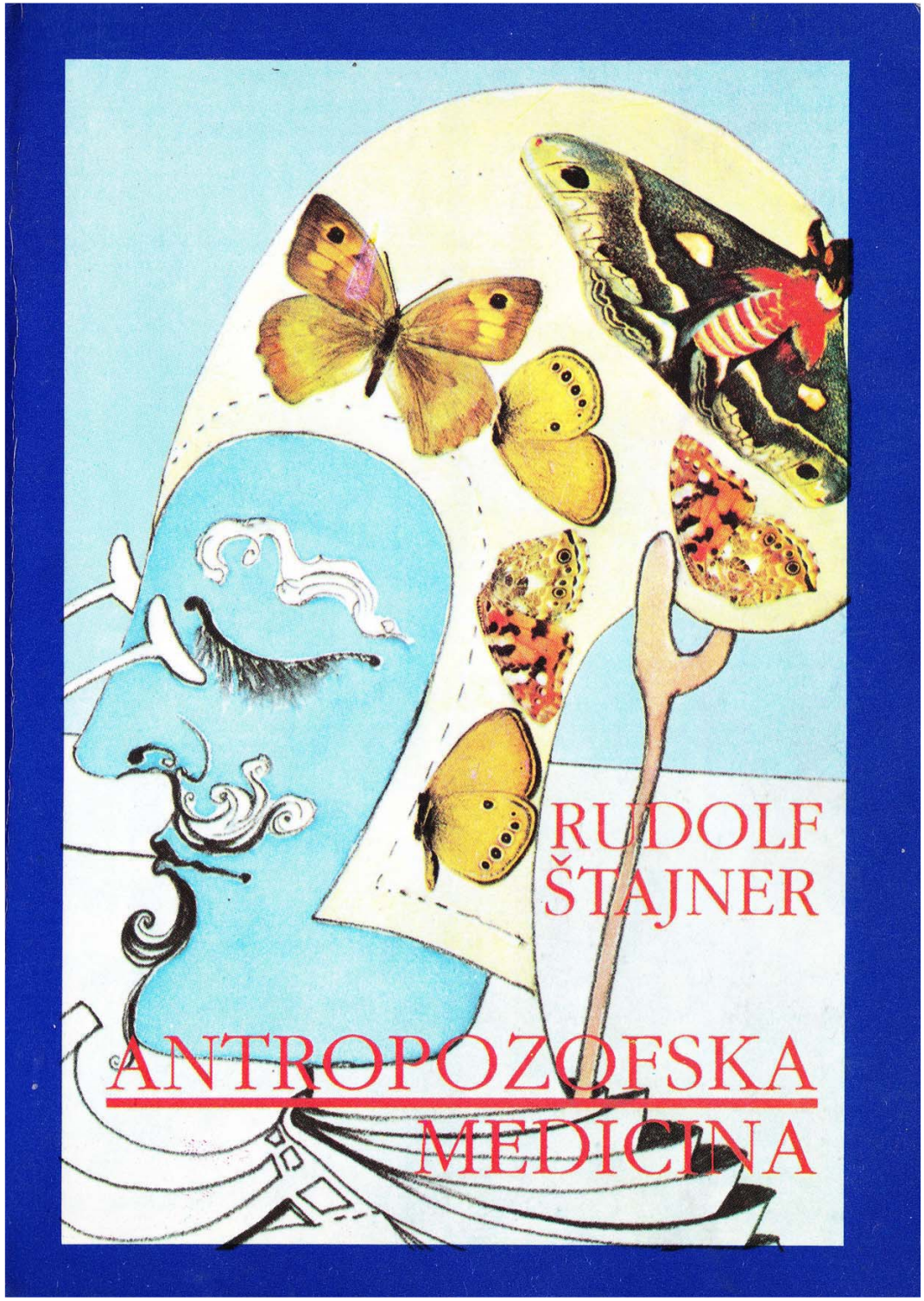

SADRŽAJ

Predgovor 5
Bolest u različitim periodima života 8
Formiranje čovekovog uha; orao, lav, bik i čovek 24
Štitasta žlezda i hormoni; Štajnahovi testovi;
mentalni i fizički metodi podmladjivanja 34
Oči; boja kose 45
Nos; čulo mirisa i čulo ukusa 56
Duhovno-naučne osnove istinske psihologije 67
Duševni život u procesu disanja 78
Zašto se razbolevamo?
Influenca, groznica i duševne bolesti 93
Rudolf Štajner - hronologija života i dela 105

Rudolf Štajner

Antropozofska medicina

Izbor, prevod i predgovor
Tomislav Gavrić

BEOGRAD
1991.

IZVORNICI:

RUDOLF STEINER *Geistwissenschaft und Medizin,* Zwanzig Vortäge für Ärtze und Medizinstudierende GA Dornach, 1920.

RUDOLF STEINER *Die Kunst des Heilens vom Gesichtspunkte der Geistwissenschaft,* sechs Vortäge, Dornach, 1924.

RUDOLF STEINER *Helth and Illnes*, Antroposophic Press, Spring Valley, New York, 1891.

PREDGOVOR

Život i naučna dela Rudolfa Štajnera, po sadržaju i obimu, verovatno su bez premca u svetu kulture. S razlogom se smatra da u poslednja dva veka nije bilo univerzalnijeg duha od njega, bar u evropskim prostorima. Iza sebe je ostavio čitave biblioteke napisanih knjiga, održao hiljade predavanja, razvio plodnu aktivnost u okviru ***Geteanuma*** *(Dornah-Švajcarska), svojevrsnog univerzitetskog centra za izučavanje mnogih nauka na nivou interdisciplinarnog prožimanja. Rudolf Štajner je bio mislilac koji je filozofiju poznavao koliko i matematiku, prirodne nauke koliko i književnost, stvaralac koji je pisao drame, projektovao zgrade, slikao itd.*

Njegovi spisi, knjige i predavanja izgradili su temelje za formiranje osobene nauke čiji je on tvorac bio-poznate pod nazivom "antropozofija" - koju je on izlagao tokom celog svog života na uvek nov i svež način. U osnovi antropozofskog shvatanja, po Rudolfu Štajneru, leži upravo potpuno isti način mišljenja kao i kod tvrdnje prirodnih nauka, ali on nije smatrao da duhovne nauke treba da dokazuju svoje istine iz

prirodnih nauka. Izmedju pravih prirodnih nauka i duhovnih nauka ne može da postoji nikakva protivrečnost.

"Antropozof", pisao je Rudolf Štajner, "ostvaruje za oblast duhovnog života ono što prirodnjak teži da postigne, što može da vidi svojim očima i čuje svojim ušima. Antropozof dokazuje da zakoni, koje ustanovljuje za duševni život, na odgovarajući način važe i za spoljne prirodne pojave. On to čini zbog toga što ne zna, da se ljudski osećaj saznanja može samo onda na zadovoljavajući način objasniti kada se shvati, da izmedju raznih pojavnih oblika života postoji sklad a ne protivrečnost".

U ovom kratkom osvrtu koji se isključivo tiče Štajnerovih pogleda na medicinu, pažnju ćemo zadržati na nekim njegovim ključnim stavovima izloženim uglavnom na predavanjima. U jednom takvom predavanju održanom 24. jula 1924. godine zadatak lekara Rudolf Štajner opisuje sledećim rečima: "Lekaru se njegov poziv može iskazati u najboljem svetlu pod uslovom da dodje do saznanja da su bolesti posledica duhovnog razvoja. Medjutim, da bi se to na pravi način spoznalo lekar bi takodje morao da pronikne u prirodu i ontologiju samog duhovnog procesa".

Rudolf Štajner se za života intezivno bavio medicinskim pitanjima - na osnovu čega je tokom saradnje sa lekarima tokom 1907/1908. godine izrastao antropozofski usmeren medicinski pokret, a čija su istraživanja našla svoje mesto u lekarskoj praksi, bolnicama, naučnim institutima i terapeutici.

Kada se danas pojam "antropozofske medicine" sagleda pre svega u ravni razgraničenja sa školskom medicinom, homeopatijom i prirodnom medicinom, obično se uvek utvrdi

da ona nalazi svoju primenu najpre zbog svoje nedogmatičnosti, budući da se Štajner nikada nije za svoga života tako isključivo pozivao na svoja vlastita medicinska shvatanja to jest utemeljio "opoziciju prema poznatim naučnim metodima", već je svagda naglašavao da njegovo učenje ima za zadatak da doprinese proširenju saznajnog polja medicinske nauke.

Štajner je, dakle, uvek prednost davao lekaru kada je trebalo dati stručno mišljenje. Njegov je jedini cilj bio da, kako je često naglašavao, saznajno polje medicine obogati duhovno-naučnim saznanjima, ne da ukine medicinu već da joj pomogne novim saznanjima, otvori nove vidike.

T.G.

BOLEST U RAZLIČITIM PERIODIMA ŽIVOTA

Započeo bih izlaganjem o čovekovim unutrašnjim organima. Dakako, ovaj se predmet mora posmatrati iz šire perspektive i iz osnova. Istražujući neke slučajeve došao sam do izvesnih činjenica o toku čovekovog života; da je stopa mortaliteta više u čovekovom detinjstvu i da ljudska bića češće umiru u svojim ranim godinama. U periodu od rodjenja do promene zuba u sedmoj godini stopa mortaliteta je na svome vrhuncu mada se ona sa trećom, četvrtom i petom godinom smanjuje.

Ljudsko biće je zdravije od perioda promene zuba do puberteta. Ovo je doista tačno iako smo i sami zabrinuti da sprečimo uzrok bolesti i - isto kao što loše držanje tela može dovesti do iskrivljenosti a nečist vazduh naškoditi unutrašnjim organima - može se predvideti da će deca tokom narednih godina biti zdravija. Bolesti od kojih obolevaju kod većine njih imaju spoljni uzrok. A opet od trinaeste do devetnaeste godine javlja se opasnost kada se razbolevaju,

usled procesa koji proizilaze iz njihove vlastite konstitucije. Ove se bolesti, medjutim, dosta razlikuju od bolesti u ranom detinjstvu.

Deca su dosta prijemčiva na gnojenje krvi koja se može toliko zagnojiti da dolazi do simptoma žutice. Kod dece neredovna probava često razultira prolivom (dijarejom). Ona se razbolevaju od zapaljenja sluzokože, malih gnojnica i drugih potpuno drukčijih bolesti kao što su tzv. dečje konvulzije. Bolest detinjstva koja naročito hara u dečjem dobu jeste dečja paraliza koja takodje napada i odrasle. Ona je dosta opasna, deca ne mogu da pokreću noge,nastaje paraliza i bolest se brzo širi.

Vidimo da bolesti detinjstva imaju različite osobenosti; one su u priličnoj meri razlikuju od bolesti od kojih čovek oboleva u docnijem dobu. Šarlah i male boginje su naročito bolesti detinjstva mada i odrasli od njih obolevaju. A sada se moramo zapitati zašto su deca u tolikoj meri prijemčiva za sve ove bolesti?

Ovu prijemčivost možemo objasniti samo ako znamo kako deluju sile u ljudskom telu. Kada ispitujemo čovekov embrion u prvom, drugom i trećem mesecu trudnoće ustanovljujemo da ljudsko biće docnije dobija potpuno drugačije forme. U prvom i drugom mesecu sve je glava, u drugom organi su samo dodatak glavi, ono što se docnije pretvara u telo; ruke i noge su pomalo zgrčene, a sadašnja pluća i trbušni deo još nemaju funkciju.

Ako pogledate ljudski embrion on izgleda ovako. On je okružen nekom vrstom vreće za koju su vezani krvni sudovi majčinog tela. Ovi krvni sudovi prodiru u embrion kojeg

majka snabdeva krvlju i hranom; ostale supstance su dopunske i docnije se izbacuju. U poredjenju sa ostatkom tela glava embriona je ogromna. Ostatak se sastoji od dodataka koji još ne funkcionišu. Ovaj će deo docnije postati srce i organi za varenje. Cirkulacija krvi se obezbedjuje spolja - od majke; stopala će se razviti u ruke i noge. Tako možemo kazati da je ceo embrion glava. Ostali njegovi organi nemaju važnost, zato što majčin organizam obezbedjuje čitavu ishranu i kiseonik. Od sada, tokom prvih nekoliko meseci, embrion se uglavnom sastoji od glave.

Ljude čudi da su duševne bolesti nasledne. Mentalne bolesti su u stvari uvek zasnovane na telesnim oboljenjima, one proizilaze iz disfunkcije tela; ni duh niti duša ne mogu svladati bolest. Mada su duševne bolesti uvek ukorenjene u telesnim oboljenjima ljude čudi što se one mogu preneti nasledjem. Ako roditelji. naročito majka, boluju od tuberkuloze ili neke druge bolesti kao što je arterioskleroza koja, kao što je poznato, retko pogadja mladje osobe, bolest ne napada i decu. Od svega što nasledjuje dete najpre nasledjuje glavu. Zato ako je majka tuberkulozna nikoga ne treba da čudi što se bolest prenosi u pluća nerodjenog deteta koja nakon svega još i ne funkcionišu. Bolest je preneta u glavu i dolazi do izražaja u mozgu. Nikog, takodje, ne treba da čudi što se nasledna bolest dosta razlikuje od roditeljske. Venerična bolest se, na primer, može pojaviti kod dece kao očna bolest. Ne treba takodje da čudi što su u procesu formiranja dečje glave njegove oči podložne onome od čega mu boluju roditelji; njegove su oči u okruženju koje je venerično oboljenje.

Kada se dete rodi najveći potpuno formiran deo jeste njegova glava. U narednim godinama ostatak tela je taj koji najviše raste. Glava raste mnogo sporije nego ostali organi. Ova nam činjenica, u stvari, kazuje o ostalim funkcijama čovekovih organa. Materijalistička nauka nije u stanju da oformi istinitu koncepciju zato što joj nije jasno da ceo rast potiče od glave, što je očigledno kod embriona koji nije ništa više do sama glava. Pa i nakon rodjenja svi unutrašnji procesi se regulišu iz ovog dela tela. Probava, cirkulacija krvi i sve ostale funkcije u ljudskom organizmu usmeravaju se od glave.

Pretpostavimo sada da je rodjeno dete čija je cirkulacija odviše spora. Iz odredjenih razloga, usled nekog naslednog faktora, može se dogoditi da je cirkulacija krvi deteta suviše spora.Zamislimo ovakav slučaj. Imamo dečje srce i imamo dečje arterije; kroz oboje krv putuje suviše sporo. Srce se formira od glave i, čak u slučaju da su funkcije glave savršene, cirkulacije još uvek može da bude spora. Na taj način, čak i ako je srce dosta razvijeno, krv u njega ne utiče pravilno. Ovo je čest slučaj u najranijem detinjstvu. Glava je potpuno razvijena ali se krv suviše slabo uliva u srce. Slaba cirkulacija jednostavno može dovesti do zadržavanja deteta u zapušenom vazduhu. Ono nije u stanju da pravilno diše injegova je cirkulacija slaba. Cirkulacija krvi može dakle oslabiti ako se beba nepravilno hrani, i njena krv ne može da prodre u telo. Glava može dobiti oblik i pokušati da pravilno oformi srce, ali cirkulacija krvi ostaje spora. Ono što se dešava u takvoj situaciji jeste da, zbog toga što krv ne cirkuliše dovoljno brzo odredjene materije koje bi normalno išle iz srca u bubrege i bile izbacivane iz tela, ostaju

u krvi. Kada ove supstance, koje bi trebalo da budu izbačene ostaju u organizmu, krv zagnojava.

U sedmoj, osmoj ili devetoj godini ova opasnost nije toliko akutna kao što je to slučaj u najranijim godinama detinjstva. Činjenica da dete dobija drugi red zuba pokazuje da je njegovo telo dovoljno snažno; ako to ne bi bio slučaj zubi ne bi izbijali pravilno. Zašto? Pa morate znati da to što se sadrži u zubu potiče iz celog tela. Drugi zub se pojavljuje iz celog organizma; zubi su predmet ne samo nečega što je u vilici već celog organizma. Ovo važi samo za drugi zub. Medjutim, prvi zubi, tzv. mlečni zubi su potpuno drugačiji. Oni su rezultat nasledja, činjenice da majka i otac deteta imaju zube; tek nakon mlečnih zuba koji niču tokom prvih sedam godina života dete dobija vlastite zube. Telo mora da za sebe stvori drugi zub.

Sada dete sa devet ili deset godina starosti već ima vlastite zube. Već je odbačen jedan koji je nasledjen, a u posed vlastitog tela dolazi tek oko sedme godine. Tokom ovih prvih sedam godina ono dokazuje da je rodjeno sa dovoljno otpornosti da prima vazduh i hranu.Nakon toga ono gradi svoje drugo telo i stvara svoje druge zube i opasnost od obolevanja dugo nije akutna. Opasnost je akutnija u najranijem detinjstvu, pošto dete uči da se kontroliše pri disanju i jedenju, što je ranije činilo pod zaštitom majčine materice. U ovim ranim godinama glava nije toliko savršena. Dete nema potrebu da bilo šta uči, pohadja školu ili savladjuje veštine. Glava dela samo u dečjem vlastitom telu i, u većini slučajeva, uspešno. Tokom ovih prvih godina, medjutim, kada se ljudsko biće privikava na okolinu ostatak tela

je u priličnoj meri ranjiv. Savremena nauka je dakle opisala ovu pojavu, ali ne onako kako je ja opisujem. Obična nauka doista ne razume celinu procesa, i nije u stanju da objasni zašto je ljudsko biše ranjivije u svojim najranijim godinama. Objašnjenje se može naći u činjenici da je njena terminologija daleko od duše i duha.

Duševno-duhovni elementi su, u stvari, sjedinjeni sa detetom-uglavnom sa glavom-pošto se ona nalazi u majčinoj materici i posle rodjenja. Sile koje deluju na dete izvan glave su nevidljive duševno-duhovne sile. Pretpostavimo da jedan čovek kaže: "Ovo je komad gvoždja", a drugi "Pa lepo - njime ću potkovati svoga konja". Prvi mu onda kaže: "Ne - glupo bi bilo njime potkivati vašega konja. - To je magnet i ima tajnu moć. Magneti se koriste u sasvim drugačije svrhe, a ne za potkivanje konja". Jedan misli da komad gvoždja treba upotrebiti za potkivanje konja, dok drugi zna da je to magnet koji sadrži nevidljive sile. Stoga, onaj ko, u saglasnosti sa materijalističkom naukom, tvrdi da glava nije ništa drugo do komad koske i mozga upravo je nalik onome ko za magnet kaže da je potkovica. U stvari, magnet nije potkovica niti je glava deteta samo meso i kost; na nju deluju nevidljive sile kao što skulptor gradi ceo organizam; ljudski oblik medju ovim stvarima deteta smatra se nasledjem. Ali sile koje tokom prvih sedam godina neumorno grade oblik glave ne potiču od roditelja, već od nekog drugog izvora.

Pretpostavite da je čovek primio ove sile od svojih roditelja. Pa ako je roditelj genije da li će i dete takodje biti genije? Ili, ako je dete genije da li to znači da su njegovi roditelji visoko obdareni? Nikako! Gete (Goethe) je, na

primer, svakako bio genije ali je njegov otac bio običan ćifta, a majka nežna i prijatna žena koja je lepo pričala priče ali, ni u kom slučaju, nije bila genije. Geteov sin, čak, bio je ograničen; on svakako nije bio genije. Ma kome da pripada on je na svet donet iz sasvim drugog carstva i onda sjedinjen sa delom koji je nasledan. Izvan vremena kojeg provodi u majčinoj utrobi, čovek pre rodjenja živi kao biće duše i duha.

Jedini razlog što ovo ljudi danas ne priznaju jeste da je katolička crkva kroz ceo srednji vek zabranjivala da se čoveku pripisuje život duše i duha pre rodjenja. Pretpostavljalo se da je duša stvorena rodjenjem od Boga, čija se priroda takodje pretpostavlja. Tako crkva kroz srednji vek zabranjuje pojam pre-egzistencije to jest, kako se to onda nazivalo, života pre rodjenja. Savremena materijalistička nauka ga samo preuzima i još se usput divi svojoj tobož darovitosti. Sada ljudi misle da su strašno mudri, da imaju svoje mišljenje; oni, nažalost, ne uspevaju da shvate kako su kondicionirani za tako što.

Istina, čovek ne nasledjuje samo fizičku egzistenciju od svojih roditelja i predaka, već na svet dolazi i sa duševno-duhovnim elementima koji na njega deluju. Ako neko nema svest o tome da je duhovno-duševni aspekt prisutan pre rodjenja, onda on nema ni svest o tome da isti duh i duša ostaju i nakon smrti. Svest o besmrtnosti duše zavisi od svesti o njegovom životu pre rodjenja. Ako neko tvrdi da duša ulazi u biće sa stvaranjem tela onda bi, u tom slučaju, Božanski Tvorac imao privilegiju da dopusti duši da nestane nakon raspadanja tela. Medjutim, ako je duša ta koja stvara telo onda je sigurno da ona ostaje nepromenjena kad telo

umre. Život ljudske duše, na taj način, proizilazi iz svih ovih aspekata. U stvari, kako duša može da umre ako je ona ta koja je uzidana u fizičko telo. U daljem izlaganju ćemo razmotriti ovo pitanje i utvrditi da ona ne umire sa telom zato što je duša ta koja ga zida.

Sada smo se upoznali sa bolešću koja nastaje zato što se duševno-duhovni element razvija iz glave i u disfunkciji je sa telom. Medjutim, cirkulacija krvi može da bude usporena i krv se u tom slučaju zgrušava. Može se desiti još nešto. Dete možda neće biti u prilici da apsorbuje hranu kroz creva i krv; zbog toga je telo suviše slabo, hrana ne prolazi kroz crvenu resicu i dete pati od dijareje. Ono što bi trebalo da bude apsorbovano i zadržano u telu izbacuje se iz njega. Zato što hrana nije dovoljno svarena nastaje dijareja, supstance se izbacuju nesvarene. Ovo stoji u vezi sa još nečim; dete dobija dijareju, u odredjenom stepenu, čak i letnju koleru. Ako dete nije u stanju da za odredjeno vreme svari hranu ne mogu se uopšte formirati njegovi unutrašnji organi. Glava stalno želi da deluje na njih ali unutrašnji organi se ne mogu pravilno formirati zato što mu manjkaju neophodne materije; recimo kao kad radite na kipu, mesite glinu i onda nastavljate da pravite prazne pokrete u vazduhu. Na sličan način se pokreće i vrpolji glava kada detetu ponestane supstance od koje se formiraju organi. Ono se napreže da formira srce ili želudac ali se uzaludno pokreće zato što supstance treba odstraniti iz glave zbog dijareje.

Obrazovan ali materijalistički naučnik se ovde suočava sa nerešivom enigmom. On ispituje dete, otkriva dijareju i pripisuje medikamente da se ona izleči. Kao rezultat svega

toga glava se uglavnom akumulira u crevima zato što ne može da se apsorbuje i detetu se nadima želudac. Ako bi ispitivao dalje utvrdio bi da je srce loše sazdano, da je kesa prazna ili da su pluća prazni sakovi. Ono hoće da se formira ali mu manjkaju neophodne materije. Sile koje potiču iz glave prodiru u pluća koja su sada prazne kese i hoće da nešto ščepaju. Šta se dešava kad sile glave ščepaju pluća? Nastaju konvulzije. Racionalno objašnjenje konvulzije jeste u tome da se glava pokrenula ali da nema podršku. Dijareja se može objasniti materijalistički ali konvulzije ne prestaju.

Sve ovo pokazuje da su kod deteta duševno-duhovni procesi na vrhuncu aktivnosti. Ova aktivnost docnije opada. Nakon šeste ili sedme godine, medjutim, ove duhovne sile su toliko aktivne da su u stanju da izdvoje sitne deliće hrane koja stvara drugi zub. Zamislite da tako što uradite sami! Morali bist da budete dovoljno mudri da razlikujete magnezijumske soli i karbonate sadržane u hrani; morali biste čak da zub hemijski analizirate i utvrdite njegov sastav. Zub veštački namešten nije živ zub. Niko doista ne zna kako nastaju zubi; sitni delići hrane koje dete uzima do svoje sedme godine utiču da se formira drugi zub. Štaviše, da bi se tačno izdvojile razne supstance potrebno je znati ne samo hemijski sastav hrane i zuba već i rad želudca. Šta se dešava sa delićima hrane izdvojenim u drugoj ili trećoj godini? Kako ih dovoljno zadržati u protoku krvi tako da u prvo vreme, u šestoj i sedmoj godini, udju u vilicu i formiraju zub. Sve ovo što se mora uraditi uradjeno je nesvesno od strane detetove duše i duha. Niko se ne bi osećao sposobnim da utiče da na vašoj glavi poraste kosa; ali na detetovoj može.

Duševno-duhovne sile teraju sopstvene supstance na mesto gde kosa hvata korena i onda ih izvlači na svetlost dana; dlaka raste pod uticajem svetlosti. Sve se ovo javlja kod deteta, ali savremena nauka ne želi da razmatra ove aspekte. Ona ostavlja ljude u mraku odbijajući da spozna da duševno-duhovne sile, koje proizilaze ne od roditelja već iz duhovnog sveta, rade na organizmu.

Vratimo se pitanju kose. Čoveku dlaka obično raste samo na nekim delovima tela ali sa godinama ono se njome potpuno prekriva. Zašto dlaka opada? Neću vam izlagati teoriju koju niko ne može zamisliti već samo neke činjenice. Posmatrajmo jednog drugog živog stvora-svinjče. Kada su slobodne u prirodi svinje su prekrivene dlakom ali domaće svinje je nemaju. U njegovom divljem prebivalištu divljem vepru raste gusta dlaka. Kada se nadje u domaćem okruženju on je gubi. Čovek kao i domaće životinje nije prvobitno živeo u današnjim uslovima. Ali postojalo je doba kada je pod uticajem svetlosti i toplote -njemu dlaka rasla po celom telu i mi se danas možemo uveriti u to ako pogledamo embrion star nekoliko meseci. Tokom prvih meseci trudnoće ceo embrion, ukoliko je u pitanju samo glava, prekriven je dlakom koja docnije opada. Već sam objasnio kako biljke u svom prvom stadijumu rasta koriste svetlost i toplotu iz ranijih godina. Isto tako, dete ima dlaku na račun svetlosti koja se emanira iz majke, ali je docnije gubi. Ovakvo razmatranje o dlaci nam pokazuje kako sile duše i duha deluju na telo.

Rekao sam da je ljudsko biće najzdravije u svom školskom dobu-izmedju sedam i četrnaest godina. Zašto je to

tako? Zato što samo ona deca koja su u stanju da razviju ove snažne sile-koje stvaraju drugi zub-prežive. U tom dobu dete razvija snažne sile ali se one moraju steći u najranijim godinama radikalnim prilagodjavanjem; sve ono što glava okončava sa organizmom pojavljuje se tokom ovih ranih godina. Mada dete nije svesno svoje aktivnosti glava se mora naprezati, biti veliki radiša. Ona mora da stalnim otporom nadvladava telo zato što ne dobija podršku u svojim neprestanim i nebrojenim pokušajima u prvih sedam godina života. O osnovnim uzrocima ovih bolesti već sam vam govorio.

Pretpostavimo sada da je cirkulacija krvi loša ne zbog suviše neznatnog apsorbovanja hrane već zato što se apsorbuje previše. Doista roditelji koji često misle da je poželjno trpati detetu hranu u usta nisu tako mudri kao organizam. Njima se zbog toga jedva šta može prebaciti, pošto je doista teško utvrditi kada je detetu dovoljno hrane. Deca, po pravilu, znaju kada im je dosta na osnovu vlastitog razuma i instinkta. Medjutim, ako majka ima previše mleka u njime hrani dete njen će instinkt zbog toga vremenom postati nepouzdan. Ako organizam apsorbuje previše hrane glava se ne može držati, ne može upravljati suviše velikom količinom i pokušaće da odstrani višak. Hrana je već bila apsorbovana u krv preko creva ali tako da glava nije u stanju da odstrani višak na uobičajen način. Šta se onda dešava? Ona propusta površinske materije kroz kožu. Kao posledica toga javljaju se male boginje i šarlahna groznica.

Ove se bolesti potpuno razlikuju od dijareje i konvulzija. Dete se radja docnije zato što ne dobija dovoljno hrane i njegove se sile uzaludno vrpolje u telu. Medjutim, ako se

apsorbuje previše hrane ona se ponekad čak mora odstranjivati kroz pluća. Difterije i zapaljenje pluća su sredstvo odbrane tela kako bi se očistilo od materija koje se na drugi način ne mogu odstraniti kroz kožu. Kada se shvate procesi koji se dešavaju u telu, onda je sasvim prirodno da je dete sklono ovakvim bolestima.

Dete može bolovati od ovih bolesti. Uzmite, na primer, dete koje je suviše slabo da bi dobilo drugi zub. On nasledjuje mlečni zub i ne napreže svoj organizam. Sada se može desiti da sile koje nisu u stanju da stvore nov zub usmeravaju prema plućima, koja se upaljuju i dete oboleva od zapalenja pluća. Vidite, ljudsko telo je dosta složeno i kada se dete razboli od upale pluća lekar treba da ispita ne samo pluća već i bubrege, želudac itd. Kada bolest nastane mora se takodje ispitati celo telo, a ne samo neposredno zahvaćen organ.

Medjutim, kad dete dodje u dob od sedam godina njegov proces disanja postaje dosta razvijen i u stanju je da funkcioniše i bez intervencije glave. Kod deteta glava mora stalno da reguliše disanje. Ona mora ne samo da stvara zube, već i da preuzme brigu oko organa za disanje. Kada se glava oslobodi ovog zadatka u dobu od sedam ili osam godina dete je u stanju da pravilno diše. Od najveće je važnosti konstatovati da se sa drugim zubom ne može uneti red u disanje i formirati bronhije i pluća. Dete ne diše duže od jedne sedmice sa nasledno slabim organizmom već sa novim koji je formiran. Sada je ono u dosta drugačijoj situciji jer ima podršku. Jedna je stvar ako dete recimo nasledi od neotporne majke i oca organe za disanje kojima se upravlja iz glave

koja je suviše slaba, a sasvim druga stvar ako nasledi vlastite organe koji odgovaraju njegovim potrebama. Glava koja je suviše slaba jednostavno ne može da formira sopstvena pluća. Zbog toga što su u dobu od sedam do četrnaest godina disajni organi u razvijenom obliku ljudsko biće je tada i najzdravije. Pozitivan aspekt ovih godina je u tome što proces disanja tada najbolje funkcioniše. Sa pubertetom, medjutim, odredjena hrana deluje na ovakav razvoj. Kod malog deteta materije se ne apsorbuju kao u pubertetu već varenje ima drugačiji izgled.

U dobu od sedme do četrnaeste godine dete uživa najveću moguću zaštitu od bolesti. U ranim godinama glava mora da uloži strahovit napor da bi uticala na ostali deo tela. Potom u školskim godinama dete je u svom najzdravijem stanju. Disanje se obavlja nesmetano i kiseonik slobodno cirkuliše kako bi se poboljšao rad glave i probava. Kao što sam ranije naglasio stvari se mogu poremetiti samo ako deluju spoljni uzroci - aktivnost u školi i tome slično.

No, dete već ulazi u pubertet. Pogledajmo dečaka. Sa ove tačke on je usavršio svoje telo i ono je zdravo onoliko koliko to ljudsko biće uopšte može biti. On uspešno regene-riše svoj organizam i sve teče glatko. Ali sa pubertetom njegov metabolizam počinje da utiče na celo njegovo telo, a probava na disajne organe i, kao posledica toga, menja se njegov glas. U dobu kada mora da ponovo obnavlja svoj organizam metabolizam jača, što se izražava kroz dubinu njegov glasa. On mora da uloži nov napor jer bolest ponovo preti.

Vidite ljudsko biće će na ovaj način biti u stanju da odgovori na ova pitanja. Drugim rečima, mi čak o tome ne

moramo ni da razmišljamo. Morate shvatiti da, pošto se glava razvija u majčinom organizmu, nju ne formiraju koncepcija i supstance već ceo kosmos; majčine materije predstavljaju samo osnovu, sliku kosmosa na kojoj se oblikuje forma; glava je odraz kosmosa. Njena zaokrugljenost pokazuje rad celog kosmosa i ona nije zaludna fantazija već delo zvezdanog neba pod lobanjom koja se pokatkad skriva iza tupavog izgleda. To je tačno kao što je tačno ono što sam maločas rekao. Pretpostavimo da imamo kompas; magnetna igla uvek pokazuje sever, ne baš bilo gde. Sada niko i ne pomišlja da igla sadrži sile koje odredjuju njen položaj. Lako ćemo se složiti u tome da magnetna sila zemlje prima pravac od zemaljskih sila. To je svakome znano. S obzirom na svoj embrionalni razvoj pogrešno se misli da čovek nastaje začećem. Bilo bi bolje reći da smer upravljen magnetnom iglom odredjuju njegove vlastite sile.

Ljudska glava predstavlja celinu kosmosa i tako se i ponaša. Ovome treba dodati da sile koje nam daruje kosmos nastavljaju da delaju na dete kroz njegovu glavu. Da bi se, na primer, oformila pluća glava mora da prima prave sile iz kosmosa; da bi se oformili bubrezi moraju se primati sile iz udaljenijih regija - Jupitera na primer. Ovo nije bezvezna maštarija, pošto se lako može ispitati kao i svaka druga fizička stvar. Kada se dete rodi na njegovu glavu deluju sve sile kosmosa.

Naravno neozbiljno bi bilo kazati da Mesec, Sunce ili Jupiter imaju uticaja na neki organ ili, pak, gledati u horoskop pa na primer reći da je Jupiter dominantan. Glava se formira iz celog kosmosa i sile koje deluju na ljudsko biće

tokom prvih sedam godina potiču iz kosmosa. U narednih sedam godina čovek se sve više navikava na zemaljsku atmosferu tako da na njega sada najviše utiče kiseonik.

Nakon ovog perioda supstance varenja i metabolizam igraju važnu ulogu tako da čak mogu uticati na glas. Šta ovo znači? Sve je to posledica onoga što varenjem uzimamo od zemlje. Već sam objasnio taj proces kako, na primer, materije moraju da budu prethodno sažvakane u crevima, što je glavni čovekov zadatak kada dospe u pubertet. U to vreme on postaje zavisan od zemlje. Kao ljudi mi posedujemo sopstveni glas atmosfere ali rezultati zavise od aktivnosti zemnih supstanci. Mi se radjamo na zemlji zato što smo izvorno bića zvezda.Nakon rodjenja mi zadržavamo sile koje smo sa sobom doneli iz sveta zvezda u dosluhu sa našim organizmom. Tada mi postajemo bića vazduha. U pubertetu smo predodredjeni da postanemo njegova bića. Samo da li mi tada postajemo vezani za one stvari koje nas vezuju za planete. Eto ovako izgleda čovekovo silaženje iz kosmosa na zemlju.

Materijalisti često slepo zamišljaju ljudski razvoj. Oni vremenom utvrdjuju sklonost prema zemlji i u starijem dobu je još više potenciraju. Zašto baš u starijem dobu? Sile koje posedujemo u starijem dobu mi takodje posedujemo i u mladjem. One jačaju kosti dok drugi delovi tela ostaju savitljivi. Medjutim, u starijem dobu sila ima i u kostima koje prelaze u ostatak tela i početni rezultat je - arterioskleroza; ojačavaju arterije i mozak zakrečava. Mozak sadrži sve ono što proizilazi iz okoštavanja. Dete bi mentalno zaostalo jer mu manjka kalcijum skriven od štitatste žlezde. Duša nije u

stanju da deluje jer nema supstanci. Medjutim, ako je docnije u zrelom dobu suviše kalcijuma skriveno i okružuje okoštavanje duša ponovo nije u stanju da neposredno deluje zato što nailazi na jak otpor. Ovo može dovesti do paralize, srčane kapi ili kakve druge bolesti, neko može postati senilan, drugi opet neće biti u stanju da se održava i razmišlja. Okoštavanje u drugim delovima tela ima sličan efekat podizanja iz regije zemnih sila. Tada se može uočiti da čovek do kraja puberteta izrasta u sile zemlje, i kako docnije kada skriveni talog postaje očigledna aktivnost duše izrasta iz zemlje.

Eto, kao što vidite, mogućno je ipak ustanoviti šta čovek prima i iznosi iz kosmosa.

Istražujući takve stvari naučno dolazimo do prave nauke o duhu. Duhovna nauka postoji i može se proučavati baš kao i svaka druga nauka. Mi možemo nipodaštavati staro doba koliko nam drago ali i onda su ljudi nešto znali. Čovek koji ništa ne zna o ovakvim stvarima i o prirodi ljudskog bića, ne može da bude dobar političar zato što neće znati šta je ljudima potrebno.

Škole moraju ponovo početi da uče nekim temeljnim vrednostima. Danas je umesto nauke mnogo važnije praviti mašine. Sa tačke gledišta duhovne nauke to nikako ne može biti tačno. Sve je to izmislila apstraktna socijalna nauka ignorisana od čovekovih potreba. Čoveka moramo izučavati sa stanovišta njegovog duhovnog razvoja.

FORMIRANJE ČOVEKOVOG UHA; ORAO, LAV, BIK I ČOVEK

Kada govorimo o ova četiri stvorenaj uključiv i čoveka moramo se vratiti starim znanjima o ljudskom biću. Oni se ne mogu objašnjavati na način kako su to, na primer, činili stari Egipćani već posve drugačije. Svako ih naravno može tumačiti tačno, ali se danas mora poći od sasvim drugačijih pretpostavki.

Želeo bih da se vratim na čovekov najraniji period. Začeće je izvršeno i u majčinoj utrobi se razvija embrion; najpre jedna mikroskopski mala ćelija koja sadrži proteinske supstance i nukleuse. Ova prosta ćelija, jaje za oplodjavanje, sada predstavlja početak čovekovog fizičkog života.

Osvrnimo se na proces koji neposredno sledi. Šta ovo sičušno jaje položeno u telo majke čini? Ono se deli; od jedne ćelije postaju dve i svaka od njih se deli kružno, nastaje sve više i više ćelija nalik prvoj. One ne ostaju potpuno okrugle ali na svaki način pretpostavljaju oblik i formu.

Sada moramo uzeti u obzir nešto što sam ranije spomenuo: činjenicu da ceo kosmos deluje na ovu sičušnu ćeliju u majčinom telu. Danas se ovakve stvari ne mogu prihvatiti s nužnim razumevanjem, ali je pri svemu tome istina da ceo kosmos deluje na ovu ćeliju. Nimalo, na primer, nije svejedno da li se ženska oplodna ćelija deli kada se, recimo, Mesec nalazi ispred ili na udaljenosti od Sunca; celo zvezdano nebo zrači na ovu ćeliju čije unutrašnje sile odatle i potiču.

Maločas sam rekao da se tokom prvih nekoliko meseci razvija samo glava nerodjenog deteta. Glava je već formirana u svojoj veličini a ostatak tela je samo dodatak; sićušni panjići, ruke i druge manje izbočine, noge. Kad oni počnu da se razvijaju ljudsko biće će transformisati svoje male dodatke: ruke, trup, noge.

Kako do ovoga dolazi? Razlog leži u činjenici da je u najranijem stadijumu embriona jači uticaj zvezdanog neba. Pošto se tokom ovih meseci embrion razvija i raste u majčinoj materici, on sve više postaje predmet zemljine teže. Kada zvezde deluju na čoveka one najviše deluju na glavu; sila zemljine teže ih povremeno razvlači u druge delove tela. Kako idemo dalje - ispitujući prvi i drugi mesec trudnoće - sve više nalazimo ćelije koje se pojavljuju i postepeno razvijaju milioni ćelija, koje postaju predmet zemljine teže.

Ovde, očito, vlada uverenje da je telo veličanstveno organizovano. Hteo bih da ovo dokažem na primeru jednog od organa. Mogao bih uzeti oči ali pre bih govorio o uhu. Uho je smešteno u jednu od šupljina kosti lobanje i ako ga podrobnije ispitate ustanovićete da je u pitanju dosta važan organ. Objasniću uho tako što ću vam nešto kazati o njego-

vom poreklu. Primetićete da je takav oblik ćelije još uvek pod delimičnim uticajem zemlje. Uho se formira na tako čudesan način da je čovek sada u stanju da ga upotreblajava. Počnimo sa ušnom školjkom. Ona se sastoji od hrskavice, prekrivena je kožom i oblikovana tako da može da primi veliku količinu zvukova. Ako bi imali samo šupljinu, prijem bi bio mnogo slabiji. Vi svakako osećate kretanje u vašem uhu - pošto se njegovom dužinom proteže tzv. bubna opna - šupljina glavnog sistema puna kostiju. prolaz ili kanal unutar bubne opne je zatvoren, bubnasta membrana je tanka, nežna i sićušna.

Nastaviću sa opisivanjem šupljine kosti; ovde se kosti lobanje produžavaju u vilicu. Unutra je šupljina u koju vodi ovaj kanal zatvoren bubnom opnom.Iza bubne opne, spoljnog uha, nalazi se udubljen prostor o kojem ću sada nešto više reći. Ovaj kanal, spoljni prolaz u koji možete da stavite mali prst vodi u šupljinu usta. Drugim rečima, oba kanala vode u ovu šupljinu; jedan koji se pruža prema bubnoj opni, i drugi prema ustima iza bubne opne i naziva se Eustahijeva tuba mada ime nije baš adekvatno.

Sada dolazimo do čudesne stvari; prave puževe kućice, puža u uhu. Ona se sastoji iz dva dela; membrane i trema uha. Iznad je drugi prostor, šupljina bubne opne koja je ispunjena fluidom, živim fluidom; na ovom fluidu je kožica nalik puževoj kućici. U puževoj kućici zvanoj puž nalazi se mnoštvo sitnih vlakana koja formiraju uštovljenu membranu. U pitanju je vrlo zanimljiva stvar. Ako biste probili bubnu opnu našli biste ovu mekanu puževu kućicu unutra prekrivenu sićušnim resama nalik kosi.

Šta se nalazi u pužu? Ako se stvar naučno ispita zapazićete da je u pitanju komadić creva koji, na odredjen način, igra ulogu uha. Pužasti kanal koji je okružen živim fluidom zvanim endolimfa (ušna vodica) ispunjen je drugim fluidom zvanim perilimfa. Sve je ovo dosta zanimljivo. Puž je ovde prekriven nežnom membranom koja nalikuje ovalnom prozoru koji stoji na sredini puža i unutra prekriva malu puževu kućicu koja je ispunjena sićušnim fluidom - perilimfom; spoljni fluid je tanji. Ispod ovalnog prozora je druga mala membrana; na membranu ovalnog prozora naležu dve sićušne kosti.

One liče na stremenja i zovu se stremen. Stremen leže na malu membranu ispruženu tako da liči na gornji i donji krak membrane; donji i gornji krak stremena povezani su zglobom, nakovanj je po strani. Sve ove sićušne kosti se nalaze u uhu i materijalistička nauka na sve to gleda dosta površno i naziva ih kostima koje direktno naležu na bubnu opnu - čekićem.

Ona, medjutim, doista ne zna koje su to kosti u pitnaju. Ono što ovde treba naglasiti jeste to da su ova dva kraka stremena samo malo drukčija od ruke iskrivljene u laktu; lakat je isti kao zglob stremena iznad membrane. Postoji krak na koji naleže odvojena kost. Mi takvu kost nemamo na našoj ruci ali se može uporediti sa našom čašicom. Tako se s punim pravom može reći da je ona nalik nozi, stopalu.

Vidite najzanimljivije je najpre to što se u šupljini uha nalazi neka vrsta creva. Šta je svrha svega ovoga? Pa zamislite da zvuk probije bubnu opnu i da sve počinje da treperi. Svestan toga čovek osluškuje kakva je to vrsta vibracija.

Sada pomislite šta vam se nekad može dogoditi; stojite negde na ulici u trenutku kada nešto iza vas eksplodira. Vi osećate prigušenu eksploziju u duši i mučninu u stomaku od šoka. Ali, ovaj prigušeni šok koji treperi puževim crevima oseća se kao fluid koji prenosi vibracije "patetično" saopštene.

Sada bih hteo da nešto naglasim. Kakva je funkcija Eustahijeve tube koja seže od usta do unutrašnjeg uha? Kada zvuci iz spoljneg uha nesmetano prolaze u uho mi ne bismo morali, ali da bismo razumeli drugog šta govori, bilo bi poželjno da naučimo da govorimo. Kada nekog nešto slušamo i hoćemo da ga razumemo onda zvuci prolaze kroz Eustahijevu tubu. Kada nam se neko obraća i nešto nam govori zvuci dopiru iz unutrašnjeg uha i stvaraju vibrantni fluid. Upravo stoga što vazduh dolazi spolja u unutrašnje uho i zato što smo u stanju da uravnotežimo vazduh sa našim vlastitim govorom mi možemo da razumemo drugoga; u vazduhu se nalazi naš sopstveni govor kojeg smo navikli da srećemo kao i ono što drugi govori.

Kada, na primer, kažem reč kuća je ispuštam odredjene vibracije koje okružuju moju Eustahijevu tubu; kad izgovorim reč prah ja osećam drugačije vibracije. Ja stojim u bliskoj vezi sa ovim vibracijama. Kad čujem reč kuća vibracija dolazi spolja i zato sam ja u stanju da prepoznam ovu vibraciju; kad i sam izgovorim reč kuća i razumem vibracije spolja ja sam onda u stanju da razumem i značenje reči. Tuba koja vodi iz usta u uho bila je tu kada smo kao deca učili da govorimo, i potom da razumemo drugoga kao što smo učili da govorimo.

Zamislite da ništa od ovoga što sam vam maločas opisao ne postoji u uhu. Vi biste u tom slučaju razumeli šta vam

drugi govori i slušali muzički komad, ali ne biste bili u stanju da se setite šta ste slušali. Vi ne biste imali memoriju za govor i zvuk ako bi uho imalo same ove delove. Postoji u uhu nešto drugo začudjujuće, koje nije sposobno da zadrži ono što ste čuli. To su tri udubljena luka. Drugi stoji u vertikali sa prvim, dok je treći vertikalan s drugim, a potom svi uzajamno stoje u vertikalnom odnosu u tri dimenzije. Svi tzv. polukružni kanali su izdubljeni i, takodje ispunjeni živim sićušnim fluidom. Važno je, s tim u vezi reći, da oni formiraju beskonačan broj kristala. Kada čujete reč kuća, na primer, ili neki zvuk sićušni kristali nastaju kao posledica. Kada čujete drugu reč, čovek na primer, oblikuju se nešto drugačiji kristali. U ova tri mala kanala oblikuju se mikroskopski sitni kristali, koji nam omogućuju ne samo da razumemo već i da zadržimo u pamćenju ono što smo čuli. Zašto sve to čovek čini nesvesno?

Zamislite da ste čuli da neko kaže pet franaka. Pokušavate da se setite šta ste čuli pa to zapisujete u vašu beležnicu. Ono što ste zapisali nema ništa zajedničko sa pet franaka izuzev što ima za cilj da se podsetite. Isto tako, ono što čujemo upisuje se u ove sićušne kanale sitnim kristalima koji, u stvari liče na slova i podsvesni razum u nama ih čita kad god je potrebno da se nečega podsetimo. Tako se doista može kazati da je memorija za glas i zvuk locirana u ova tri polukružna kanala; ovde u pužu je deo čovekovog sećanja. Mi osećamo zvuke u ovom delu lavirinta, u fluidu sa malom puževom kućicom. Kada govorimo i proizvodimo same zvuke naša volja prolazi kroz Eustahijevu tubu. Cela konfiguracija čovekove duše sadržana je u uhu. U Eustahijevoj tubi prebiva volja; osećaj je u pruževoj kućici, razum u slušnoj

koščici. Sećanje prebiva u polukružnim kanalima tako da je čovek svestan celokupnog procesa; nerv polazi odavde kroz ovu šupljinu i svuda se rasprostire; posredstvom slušnog nerva svi ovi procesi dolaze do svesti u našem mozgu.

Mi Eustahijevu tubu penetriramo našom voljom, i pomoću sićušnih kristala formiranih u polukružnim kanalima u stanju smo da se prisetimo šta smo čuli. Tako se može reći da se uhom prenosi nešto što je nalik malom ljudskom biću zato što to malo biće ima volju, razum, osećanje i sećanje. U ovoj šupljini prebiva jedan mali čovek. Mi se doista sastojimo iz mnoštva takvih sićušnih ljudskih bića. Nos je takodje malo ljudsko biće. Svi ovi "mali ljudi" koji tvore veliko ljudsko biće drže se zajedno pomoću živčanog pribora. Ovaj minijaturni čovek se formira još dok se embrion nalazi u majčinom telu. Biće se još uvek formira i razvija pod uticajem zvezda. Na koncu, ove čudesne konfiguracije, kanali koji proizvode kristale, male sićušne koščice ne oblikuju gravitacija i zemaljske sile. Oni su organizovani u majčinoj materici od sila koje dolaze sa zvezda. Puž i Eustahijeva tuba su delovi koji pripadaju čoveku kao biću zemlje i razvijaju se docnije. Oni su oblikovani od sila koje dolaze sa zemlje, od gravitacije koja nas oblikuje i koja omogućuje detetu da stoji uspravno dugo nakon rodjenja.

Ako je nekome od početka jasno da celo ljudsko biće vodi poreklo od male ćelije i da se ona preobražava pri čemu jedna ćelija postaje oko, druga uho, treća nos, on razume kako se postepeno stvara čovek. Postoji deset grupa ćelija, ne samo jedna, koje se dele ali mi još uvek verujemo da je početku reč o samo jednoj ćeliji. Tako dakle u početku

postoji jedna ćelija, ona stvara drugu, dolazi do različitih uticaja i stvara se uho; druga se razvija u nos, treća u oko itd.Nijedna od njih ne iščezava pod uticajem zemlje. Sile zemlje mogu da oblikuju samo one delove koji su uglavnom okrugli, s tim da se u trbuhu stvaraju creva. Sve se još uvek oblikuje pod uticajem zvezda.

Danas su nam ove stvari poznate zato što postoji mikroskop. Konačno, slušne koščice su sićušne. Ove su stvari bile dobro znane u stara vremena, mada je izvor njihovog saznanja bio posve drugačiji od ovog današnjeg. Stari Egipćani su, na primer, pre tri hiljade godina proučavali čovekov organizam i na svoj su način spoznali koliko su važne unutrašnje funkcije čovekovog uha. Njima je bio poznato da čovek ima oči, uši i druge organe koji pripadaju glavi. Ako hoćemo da to objasnimo mi se moramo zapitati zašto je, na primer, uho oblikovano drugačije od ostalih organa. Stari su govorili da se oni organi koji pripadaju glavi razvijaju najpre pod uticajem zemlje, to jest, nečega što dolazi odozgo. Oni su govorili: "Visoko gore na nebu radja se orao što znači da se mora gledati visoko ako hoćemo da posmatramo sile koje oblikuju organe u ljudskoj glavi". Tako su stari zamišljali orla na mestu glave kada su opisivali ljudsko biće.

Kada posmatramo srce ili pluća utvrdjujemo da se oni potpuno razlikuju od uha ili očiju; dok posmatramo pluća mi se ne moramo okretati zvezdama niti to moramo učiniti u slučaju srca.Zvezdane sile jako deluju na srce ali se ne može samo na osnovu njih izvesti zaključak o konfiguraciji srca. Stari su Egipćani ovo znali. Oni su takodje znali da ne mogu svi organi stojati u uskoj vezi sa zvezdama kao što je

to slučaj sa glavom. Oni su razmišljali o ovim stvarima, to jest, pokušavali da dovedu u vezu organe životinja i čoveka koji su slični čovekovom srcu i plućima. Tako su, na primer, utvrdili da naročito orao ima organe koje i čovek ima u svojoj glavi. Stari su smatrali da je ona životinja kod koje se najpre razvija srce najpodesnija za lov. Tako se sekcija čoveka koja sadrži srce i pluća naziva "lav"; glavu su zvali "orao" itd.

Lav na primer ima dosta kratka creva, njihov razvoj je sužen. Mala "creva" u ljudskom uhu formirana su fino, ali zato čovekova trbušna creva nisu tako tanano oblikovana. Formiranje creva se može uporediti samo sa prirodom onih životinja koje se uglavnom nalaze pod njihovim uticajem. Lav je pod uticajem srca, orao pod vladavinom viših sila. Kada posmatrate kravu nakon paše uočićete da su ona i njena telad potpuno predistinirani crevima; dok preživaju i vare oni osećaju zadovoljstvo. Tako sa sekcijom čoveka koja uspostavlja probavni sistem zvanom "bik" dobijamo tročlanu formulu ljudske prirode: orao-glava; lav-srce; bik-trbuh.

Stari su naravno znali da glava nije stvarno orao itd. Ali su istovremeno bili svesni toga da - kada ne bi postojao drugi uticaj - mi bismo svi bili nalik orlu po glavi, lavu po predelu grudi i biku po donjem delu tela. Ovde, medjutim, još nešto drugo ulazi u igru što preobražava ono što se nalazi na nebu i ljudsku glavu oblikuje slično drugim delovima tela. Ova sila je sam čovek koji kombinuje ova tri aspekta. Stari su, takodje, odredjene istine izražavali odredjenim simbolima. Naravno, oni su mogli da ove simbole bolje upotrebljavaju nego što smo to mi u stanju zato što, mada savremeni ljudi uče o

mnogim stvarima, nauk kojeg stičemo u školi obično ne dodiruje previše našu dušu. Kod njih je to bilo potpuno drugačije. Oni su se služili emocijama i iz njih emanirali mišljenje i zbog toga ga sanjali. Ovi su ljudi sanjali istinite snove; celo ljudsko biće se pojavljuje u njima kao slika i zato su oni jasno videli glavu orla, srce lava i trbuh bika upotpunjujući tako predstavu o celokupnom ljudskom biću. Neko bi s pravom na ovo mogao ustvrditi da su ljudi odavno znali da se ljudsko biće sastoji iz delova čoveka, bika, orla i lava.

Ovakav opis nalazimo u Jevandjelju na primer u "Jevandjelju po Mateji" gde je čoveštvo Isusovo verno opisano; ovde ga pisac naziva "čovekom". Uzmite takodje Jovanov slučaj koji je opisan kako lebdi u vazduhu i kako sleće na zemlju. Jovan onda opisuje šta se dešava u carstvu glave; on je "orao". Ako pažljivije čitamo, "Jevandjelje po Marku" zapazićemo da on Isusa prikazuje kao neustrašivog borca; ovde je "lav". Marko se opisuje kao neko ko predstavlja čovekove organe smeštene u grudima. Kako je opisan Luka? Luka je prdstavljen kao čovek iscelitelj čiji je glavni zadatak da leči i isecelјuje; isceljenje se obavlja davanjem lekovitih sila u probavne organe. Konačno, Luka opisuje Isusa kao nekoga ko u čovečju nižu prirodu unosi element isceljenja. Luka je "bik". Tako se četiri Jevandjelja mogu predstaviti na sledeći način: Mateja-čovek; Marko-lav; Luka-bik; Jovan-orao.

ŠTITASTA ŽLEZDA I HORMONI; ŠTAJNAHOVI TESTOVI; MENTALNI I FIZIČKI METODI PODMLADJIVANJA

Kada se štitasta žlezda uvećava dolazi do gušavosti. Guša vrši pritisak na dušnik što uzrokuje probleme; na žlezdi se obavlja operacija. Ubrzo nakon hirurškog zahvata, medjutim, zapaža se čudesan fenomen. Osoba čija je štitasta žlezda odstranjena izložena je fizičkim i mentalnim promenama,; prestaje rast, udovi se uvećavaju i prestaje znojenje. Očigledno je da su u pitanju odredjene mentalne retardacije. Kada se za to steknu uslovi utvrdjuje se medikament za defekt hranjenja nesrećne osobe; uzima se štitasta žlezda od sveže zaklanih teladi ili ovnova. Rezultat je bio iznenadjujući; nestali su svi negativni efekti. Rezultati su, medjutim, bili kratkog veka i situacija se nakon nekoliko nedelja iz osnova promenila. Želudac se takodje buni. U dušnik su potom, bile uvedene sekcije štitaste žlezde. Rezultati su bili

začudjujući, ali su se ubrzo ponovo pojavili znaci pogoršanja. Ubrizgavanja u štitastu žlezdu nisu se pokazala uspešnim.

Sve do sredine devetnaestog veka štitastoj žlezdi nije bilo pridavan neki poseban značaj. Nije se razmišljalo o tome da degeneracija guše ima čak posledice na mentalni razvoj ličnosti. Njena svrha i patološke deformacije proučavane su samo kod kretena, to jest, zaostalih i mentalno defektnih ljudi.

Tačno je da štitasta žlezda ima poseban značaj i odredjene implikacije na ceo ljudski organizam. Toga su ljudi, kao što sam kazao, postali svesni od polovine devetnaestog veka. Oni su spoznali da žlezda koja loše funkcioniše ne dozvoljava telu da ispoljava mentalne aktivnosti na uobičajen način. Ako se zadrži deo žlezde kod obolelog se uočava izvesno poboljšanje, i ta promena se ne odražava štetno po njegovo mentalno zdravlje. Ali kada se odstrani cela žlezda i ništa ne ostane, bolesnik postaje bolesniji nego što je bio. Naravno, lučenje žlezde doprinosi na mnoge načine.Uzgred budi rečeno, tečnost koja se sadrži u žlezdi naziva se sekret. Injekcije u supstancu žlezde rezultirale bi uvećanjem tečnosti žlezde u telu, ali ovakav metod ne vodi trajnijem poboljšanju. Telesna organizacija izgleda da ne odgovra funkciji. Ipak, najbolji rezultati dobijeni su davanjem tableta koje apsorbuje digestivni sistem. Ubrizgavanje supstance žlezde u želudac i odatle u krvotok omogućuje telu da luči žlezde; lek samo dokazuje da je telu potrebno takvo lučenje. Medikament, takodje pokazuje da kada žlezda funkcioniše ispravno njeno izlučivanje ide u krv i zahvata

celo telo. Ako lučenje žlezde ide u želudac a ne direktno u telo ono utiče u krvotok. Ali, vi morate razumeti da je doprinos žlezde želudcu delotvoran samo ako cirkuliše u krvi. Ako tablete ne deluju smanjiće se količina žlezde u krvi. Tako bolesnik koji prima supstancu žlezde na ovakav način mora je uzimati neprekidno i ona tek tada efikasno deluje.

Ovim se doista nudi konkretan dokaz u prilog materijalizmu, zato što je poznato da i sami treba da unosimo odredjene supstance u cilju povećavanja mentalnih sposobnosti. Slično se dešava kada se supstanca upije u telo kao kod lučenja žlezde. Štitasta žlezda je, kao što vam je poznato, prilično velika i smeštena je na vratu; sa njom su povezane, levo i desno, žlezde ne veće od glave čiode. Ona, dakle, luči supstancu koja se stvara u ostalim delovima tela. Slično ali ne identično tome, supstance se luče i u različitim delovima tela. Pošto se one razlikuju od supstanci koje se stvaraju u malim štitastim žlezdama takva se supstanca, na primer, luči u nadbubrežnoj žlezdi. Sićušne žlezde nalik ovim smeštene su u ostalim delovima tela. Drugim rečima, telo sadrži ostatak supstanci izlučenih u raznim delovima njegovog organizma. Ove supstance koje se zovu hormoni i koje prožimaju telo u sićušnim delovima sadrže se, dakle, u malim štitastim žlezdama.

Ovo se može zamisliti na sledeći način. Ako izvadite ribu iz njene prirodne vodene sredine ona će uginuti zato što ne može da živi na vazduhu. Slično tome, ove hormonske žlezde koje liče na sićušan živi organizam mogu da prežive jedino sa štitastom žlezdom; osnovno je da se obezbedi

mesto gde mogu da funkcionišu. Kada se žlezda hirurški ukloni telo se lišava hormona koje ona stvra. Ako se sićušna žlezda ukloni sa štitastom žlezdom prognoza je negativna, ali ako ostane još dovoljno žlezda koje u svom sadržaju imaju štitaste, onda stvari ne stoje tako loše. Osnovno je da se ovim sićušnim žlezdama omogući da mogu u dovoljnom broju da funkcionišu. Kada se odstrani cela štitasta žlezda sa njom se odstranjuju i hormoni koji proizvode žlezdu i to je onda štetno. Manje radikalan zahvat koji ih ne uklanja u potpunosti može se pokazati uspešnijim jer bi hormonske žlezde ostale. Ali ako se lučenje iz nedostajuće količine supstance žlezde zameni tabletom tako da krv prima ono što joj je od njih neophodno i prosledjuje kroz žlezde koje ostaju, opšte zdravstveno stanje bolesnika se poboljšava. Stvar se doista komplikuje i umnogome zavisi od toga kako se stvaraju žlezde za lučenje.

Kada se eksperiment izvrši na uškopljenom ovnu kod koga je uklonjen samo jedan deo žlezde i ostane deo koji sadrži hormonske žlezde tako da lučenje nema svoju medicinsku funkciju, nastla bi disfunkcija cele žlezde. Kad se, medjutim, ukloni cela žlezda hormon nastao iz hormonske žlezde u spoju sa lučenjem žlezde koji je prožet krvlju iz žlezde luči jak ekstrakt. Ali ako se uklone samo delovi žlezda ovna i ostanu hormonske žlezde onda će ekstrakt žlezde biti manje jak, pa tako ni tabelete neće delovati. Pa, kao što vidite ne zavisi sve od štitaste žlezde kao takve. Njen je zadatak da hrani sićušne žlezde koje dugo nisu bile otkrivene.

Iz svega ovoga se može zaključiti da čovekova duša jednostavno ima potrebu za odredjenim supstancama. Valja reći da se čovekove duševne sposobnosti menjaju kada, na primer, pije vino. Kada se pije vino stvara se odredjeno raspoloženje, to jest, stvari se da tako kažemo, povoljno menjaju. Narednog dana, medjutim, raspoloženje je sasvim drugačije. Takav je slučaj i sa ovom supstancom koja se sadrži u hormonskim žlezdama smeštenim u sićušnim delovima čovečjeg tela. Čovek koristi ovu supstancu a takodje je potrebna i životinjama. Mnogo toga, dakle, može biti učinjeno ako se ispitaju ovakve supstance u organizmu.

U čemu se ogleda uspešno dejstvo takvih supstanci izlučenih iz hormonske žlezde? Ovo se može razumeti jedino ako shvatimo da je naše telo uvek pogodno tlo za proces pogoršavanja. Supstance izlučene iz hormonskih želzda neutralizuju destruktivno dejstvo otrova koji se stvaraju u telu. U pitanju je najzanimljiviji fenomen kojeg proces života sadrži u stalnom trovanju čoveka, neprestano sprečavajući njegovo dejstvo u nameri da se ove sićušne žlezde zamene svojim organizmom. Uzmite, na primer, nadbubrežnu žlezdu. Ako ova sićušna hormonska žlezda radi prvilno čovek pronalazi način da sve vidi; medjutim, kada rade nepravilno njihov telesni sastav postaje žućkast, žuto-braon. Ova se bolest naziva Adisonovom (Addison) bolešću zato što ju je on prvi zapazio. Ovo menjanje boje i tamnjenje kože uzrokovano je nekim štetnim supstancama u telu, koje nisu neutralizovane od supstanci stvorenih u nadbubrežnim žlezdama. Duševna zaostalost je, takodje, posledica pomanjkanja supstanci obično stvorenih u hormonskim žlezdama štitnjače.

Kada su snabdeveni tabletama hormoni deluju kao protivotrov i njihovo dejstvo prožima telo primoravajući lekara da im posveti posebnu pažnju.Zanimljivo je da ovo pitanje stoji u uskoj vezi sa Štajnahovom (Steinach) teorijom. Otkad je ova teorija ušla u žižu našeg proučavanja vredno je promena reći da je pre deceniju jedan profesor iz Beča poslao izveštaj Akademiji nauka o svojim eksperimentima. Sada znamo da je izveštaj, kao i Štajnahova teorija, baziran na činjenici da je telo neprestano prožeto hormonima, produktima sićušnih žlezda. Zanimljivo je da telo iz samog otrova - svojim organima smeštenim po celom telu - neprestano proizvodi protivotrove. Počev od potiljka mi imamo hormonske žlezde štitnjače, koja nam omogućuje da govorimo pre nego što zamucamo, i poveže misao sa našim govorom. Hormoni proizvedeni u nadbubrežnoj žlezdi nas štite od tame i obezbedjuju svetlost koju opažamo očima. Hormonske žlezde reproduktivnih organa emituju, dakle, malu količinu tečnosti. Ove spolne žlezde imaju životinje i ljudi, muškarci i žene, to jest, mužjaci i ženke. One se neznatno razvijaju kod dece ali kada dodju u pubertet, u četrnaestu i petnaestu godinu, potpuno se oforme. U slučaju muške spolne žlezde ili testisa, smeštene su u mošnicama i sadrže male hormonske žlezde, čiji sekret ulazi u celu cirkulaciju krvi polako se šireći.

Štajnahovi eksperimenti su pokazali da ovaj osobeni hormon ima funkciju sprečavanja procesa starenja. Naučnici se dugo bave ovim pitanjem i - mnogo pre Štajnahove teorije - bila je poznata teorija fizičara Mečnikova (Metschnikoff), koji je objavio zanimljive rezultate o fenomenu starosti. On je naime tvrdio da se telo neprestano truje, da

se otrovi talože u crevima, te da čovek stari od dejstva mikroskopski malih telašca nalik životinjama i biljkama koje ih proizvode.

Štajnah zaključuje da proces starenja - dosta prirodan i koristan proces pogoršavanja - može imati suprotno dejstvo. On je svoje eksperimente vršio uglavnom na pacovima. U slučajevima kao što su ovakvi treba reći da se eksperimenti sa životinjama ne mogu u potpunosti vršiti i na ljudima. Sve što se tiče životinja - naročito pacova - ne može se bezuslovno primeniti i na čoveka. Najposle organizam životinje se razlikuje od čovekovog organizma i, čak i ako se ima loše mišljenje o osobinama ljudskog bića - kada se na primer uporedi sa ogromnim prostranstvima kosmosa - valja reći da uvek postoji razlika izmedju fizičkog organizma čoveka i pacova.

Većina naučnih rezultata dobijena je, kao što sam rekao, pomoću eksperimenata na pacovima koji su naročito podesni za takve testove. Vidite, prosečan životni vek pacova je oko dve i po godine i, pre nego što ugine, on pokazuje dosta jasne znake starenja. Pacovi su, inače, prilično pokretna i agresivna bića i kada stare oni otupljuju i omlitave; gube kožu, dobijaju pege i ćelave, koža im je čekinjasta i iskrzana. Njihova se starost vidi naročito po tome što, kada se mužjak spoji sa ženkom, on za nju više ne pokazuje zanimanje.

Naravno, treba biti obazriv pri takvim eksperimentima za to što su pacovi osetljivi na sve vrste bolesti; lako se razboljevaju od tuberkuloze, često ih napada glista pantljičara i ostali crevni paraziti. Pacovi su, dakle, na meti infektivnih bolesti. Stoga, ako pacov pokazuje simptome koje

sam opisao, oni moraju biti očigledni bilo da uzrok imaju u bolesti ili su doista znaci starosti. Da bi se eksperimenti na pacovima uopšte i mogli da vrše potrebno je početi sa većim borjem i neprestano ispitivati crevne parazite; kod onih sa iskrzanom kožom ili čekinjastom dlakom nužno je otkloniti uzrok bolesti. Konačno, suočićete se sa činjenicom da ima mnogo pacova koji su stari.

Štajnah je, uglavnom, eksperimentisao sa mužjacima. Starost mužjaka koji su bili mlitavi i imali ćelave pege pošto su izgubili dlaku i dugo nisu bili zainteresovani za ženke, opisana je na sledeći način. Kad ne radja spolna žlezda ženke pacova se vezuje za mošnice; ova žlezda neprestano izbacuje tečnost u sićušne kanale. Sićušni kanali vode iz mošnice u semenu vrpcu iz koje se izbacuje seme; hormoni spolne žlezde prolaze kroz ovaj kanal i mešaju se sa semenom tečnošću koja se prožima sa hormonima. Dok je životinja mlada ova žlezda proizvodi hormone koji prolaze kroz odvodni kanal; iz njega produžava u semeni kanal tako da sadržaj semena kojeg izbacuje mužjak oplodjava hormone ženke. Glavni deo hormona utiče u semeni kanal, dok se ostatak spaja sa sićušnim česticama krvi.

Uzmimo sada slučaj pacova koji je ostareo i iznemogao. Iznemoglost i mlitavost tela pokazuju da je kod njega opala kontrola funkcije lučenja. Verovatno ste čuli da se nešto slično dešava i sa ljudima koji se giljotiniraju. Telo, dakle, postaje mlitavo kad organizam stari; veoma mnogo ovih hormona utiče u semeni kanal, a veoma malo ih se zadržava u telu. Telo tada u, naprednom dobu, sadrži toksične materije zato što im manjka spolni hormon i stoga ne deluje kao

protivotrov. Ovim se objašnjava zašto organizam pacova prožimaju različite toksične materije proizvedene u telu.

Kad dete udje u pubertet telom struje razne hormonske supstance. Medjutim, pošto je mlado i jako ono zadržava hormone koji su mu potrebni a višak izbacuje.

Sada kada pacov stari veoma mnogo hormona nestaje. Tako Štajnah vezuje sićušni kanal sa onim malim vlaknom kojim se otvara prolaz za spolnu žlezdu u semeni kanal. Pošto sada hormoni ne mogu da napuste spolnu žlezdu oni ulaze u telo. Telo koje stari dopušta da veliki broj hormona nestane, ali se zato vezivanjem, zadržavaju i proces starenja povremeno dobija obrnut smer. Prilično je zanimljivo primetiti da mužjaci postaju poletni i živahni nakon vezivanja koje se vrši na razne načine; najpre zasecanjem i to spolja pri čemu vlakno mora da bude obavijeno oko kanala da bi ga vezalo. Eksperimenti su takodje bili vršeni i na drugačije načine. Testisi mužjaka, na primer, razoreni X zracima zadržavali su spolne hormone. Rečju, testisi se baziraju na nečemu što zadržava hormone u organizmu. Ovde vidimo sličnost sa štitastom žlezdom a postavlja se i pitanje ulivanja hormona u krv; isto je i sa spolnim hormonima izuzev što je ovde prisutno zakrčavanja kanala kada osoba u starosti postane neumerena.

Štajnah je uspešno nastavio sa ovim eksperimentima i postignuti su lepi rezultati vezivanjem ili ubrizgavanjem hormona mlade osobe direktno u spolnu žlezdu, i to injekcijom ili direktnim ubrizgavanjem u testise semenske tečnosti mladoga pacova. Drugim rečima, pokušalo se na razne načine da se hormon unese u organizam.

Druga je stvar sa štitastom žlezdom. Ovde se mora pribeći upotrebi medicinskih sredstava zato što je mnogo komplikovanije isto postići duhovnim sredstvima. Treba reći da je hormonska terapija delotvornija ako leči od nesanice. Bilo bi, medjutim, bolje ako bi ljudi o ovakvim stvarima konačno počeli da razmišljaju na drugačiji način od meterijalističkog i konačno civilizaciji pruže priliku za odredjen stepen duhovne aktivnosti. Takve manipulacije ne bi mnogo vredele, zato što bi se spoznalo da se nemoćnim u starosti postaje najpre zbog negativnih aspekata naše civilizacije. Sve ove operacije na ljudima koje im za nekoliko meseci odlažu starost u osnovi služe samo tome da isprave ono što je već štetno. Sa medicinske tačke gledišta reč je o bitnom poboljšanju, ali kada se stvar posmatra iz šireg kulturnog konteksta, vidi se njegova tamnija strana.

Ovde se, naravno, nešto mora pojasniti. Ako se metod podmladjivanja primenjuje na starijim osobama koje su smežurane i jedva se kreću on je za njih dabogme, izvor neopisive sreće. Može se, medjutim, pretpostaviti da je metod podmladjivanja za njih štetan zato što su u dobu kada je veoma teško bilo kakve štetne posledice predupredити.

Naša materijalistička koncepcija sveta postigla je danas značajne rezultate, ali kada se oni posmatraju u širem kulturnom kontekstu, stvari dobijaju drugačiji izgled. Ovo naglašavam zato što bi roditelji morali da se više pozabave zaštitom dece u školi i docnije, kako bi ih sačuvali od preranog uticaja simptoma starenja. Ovaj problem nije ograničen samo na neke delove društva. Danas ćelave ljudi koji su tek prevalili tridesetu, naročito oni što se bave tzv.

"imućnijim zanimanjima". Prerana ćelavost ima uzrok u neprirodnim oblicima visokog obrazovanja. Bilo bi mnogo mudrije ljude obrazovati na takav način da telo bude u situaciji da odražava sve što zadugo ostaje njegova životna snaga.

OČI; BOJA KOSE

Može se primetiti da je plava kosa u bliskoj vezi sa plavim očima; plavi ljudi kao po pravilu imaju i plave oči. Oči su doista važne za čoveka. Može se pretpostaviti da se ljudi rodjeni slepi doista ne služe očima. Ali one su ipak deo njih i nemaju samo funkciju gledanja već uticanja na ceo živčani pribor, tim pre što nastaju u mozgu. Onaj ko je rodjen slep još uvek ima oči čak i onda kada njima ne može da gleda. One su zamenjene dupljom ali nešto nije u redu naročito sa optičkim nervom. Pri tom mišić koji kontroliše pomeranje oka nalazi se, dakle, kod slepe osobe i neprestano utiče na živčani pribor. Oči su,dakle, jedan od najvažnijih čovekovih organa.

Oči koje su doista slične minijaturnom kosmosu zamenjuju u šupljini formirane kosti lobanje. Sami vidite da je to nešto nalik majušnom kosmosu. Optički nerv ispunjava mrežnjaču i završava u mozgu. Ako se oko posmatra iz profila, smešten u očnu duplju nadesno, nalazi se kanal kroz koji prolazi optički nerv. Očna jabučica je usadjena u masno tkivo i okružena koščanom pregradom; na nju se vezuju šest

očnih mišića koji se šire unazad u koščanu pregradu duplje. Ove se koščice nalaze neposredno iza gornje viličine kosti.

U prednjem delu oka, koje potpuno propušta zrake, nalazi se prozirno tkivo kroz koje prolazi svetlost. Ovo tkivo crne boje jeste iluzija stvarnosti i vi, u stvarnosti, gledate kroz oko na njegovom zadnjem delu; vi gledate kroz providnu kožicu u pozadini oka. Kružna crnina jeste zenica koja izgleda crna zato što se iza očne jabučice nalazi takva boja. Slično izgleda i crna soba posmatrana kroz prozor; vi grešite ako mislite da je prozor crn, unutrašnjost oka je potpuno providna. Ovo tkivo je čvrsto i - pozadi neprovidno i napred providno; sa njim na zadnjoj pregradi nalazi se drugi sloj tkiva koji tkao finu mrežu sićušnih gustih krvnih sudova. Oko zenice je dužica koja je kod nekih ljudi plava, kod drugih siva, zelena, braon ili crna.

Izmedju dužice i providnog tkiva nalazi se prozračni fluid. Kada gledate kružnu crninu vi, u stvari, vidite prozirnu kožicu - rožnjaču; iza nje je prednja pregrada. Ona se sastoji od živog fluida i oblikovana je slično malim staklenim sočivima. Očna sočiva su smeštena tamo gde se sićušni krvni sudovi završavaju i gde dužica oblikuje ova kristalna sočiva koja, dakle, sadrže živi fluid. Njegov spoljni omotač je providan i omogućuje vam da vidite crninu pozadi. Za razliku od staklenih sočiva ona su pokretna, naročito kada je potrebno da nešto odmah fokusirate. U slučaju da treba da gledate na daljinu su iskrivljena i tanka u sredini.

Odmah do dužice su sićušni mišići koji se zatežu da bi sočiva bila deblja kada hoćemo da nešto bolje vidimo. Ako vi vaše oči često koristite za čitanje ili pisanje, sočiva se u

sredini zadebljavaju, i vi postajete kratkovidi. Medjutim, ako ste lovac vi često gledate na daljinu i tada se sočiva tanje u sredini. U mladom dobu tanki mišići - još uvek snažni i elastični - smešteni su u i oko dužice i mi smo u stanju da se prilagodimo našem vidnom polju; u starijem dobu oni labave. Ovo objašnjava zašto mnogi ljudi sa godinama postaju dalekovidi, ali se ova mana može ispraviti. Ako su čovekova sočiva suviše debela u sredini prepisuju se stakla sa konkavnim sočivima koja kompenziraju debljinu očnih sočiva. Neki ljudi imaju čak dvostruk problem, to jest, potreban im je jedan par naočara za daljinu i drugi za blizinu. Ako su očna sočiva suviše tanka stakla će imati konkavna sočiva; njihova se debljina dodaje očnom sočivu i time mana ispravlja. Reći ćete da smo mi u stanju da gledamo zato što možemo da ispravimo nedostatak sočiva. Sočiva u našim očima nalik su naočarima; ona su kratkovida i dalekovida.

Iza sočiva je dakle nešto slično živom fluidu, takodje proizirna što dopušta svetlosti da se posvuda širi. Želatinasta i kristalna supstanca potpuno ispunjva unutrašnjost očne jabučice. Ovde ispred je nešto nalik providnoj "tvrdoj vodi", vodnjikavoj supstanci; onda dolaze providna sočiva, a potom staklasta supstanca u oku koje je providno.

Ovaj optički nerv je dosta složen. Ja sam ga opisao na taj način što sam rekao da je vlakno jednostavno izdeljeno. Postoje četiri sloja nerva kojeg okružuje staklasta supstanca; to je spoljni sloj nerva koji deluje slično jakom ogledalu. Kada svetlost udje u oko i obasja slojeve mrežnjače to se posvuda odražava; ne zadržava se u njemu (verovatno u nervnom kanalu) ali se zadržava u oku. Spoljni sloj deluje

slično zidu i odbija svetlost. Drugi sloj nerva još više pojačava i odbija svetlost. Kao što smo rekli, nerv koji potpomaže očnu jabučicu sastoji se iz četiri sloja. Zadnji sloj i drugi spoljni sloj odbacuju svetlost nazad u unutrašnju sferu; tako sa staklastom supstancom dobijamo samo odbijajuću svetlost. Treći sloj nerva sadrži supstance, koje stvaraju sivu materiju našeg mozga. Spoljni delovi mozga su siva ne bela supstanca. Druga "koža" se sastoji iz četiri sloja. Staklasta supstanca se nalazi u "vreći" što omogućuje svetlosti da prodre u unutršanjost očne jabučice, odbije od staklaste supstance i ostane unutra.

Ono što mi imamo u našim očima jeste nešto što izgleda kao složena fizička aparatura. Zbog čega? Pa zamislite da ispred vas neko stoji i, kad ga gledate, u vašem se oku stvara obrnuta slika zbog sočiva i staklaste supstance. Tako ako čovek stoji ispred vi imate njegovu malu sliku u očima, ali zbog ovog aparata to je slika koja stoji u njegovoj glavi. Oko je u ovom pogledu nalik kameri, fotografskom aparatu u kojem se fotografisani predmeti pojavljuju u izvrnutoj slici. Ovo se, dakle, dešava u oku. Otud je ono shema ogledala; kada svetlost ulazi ona se odbija! Onda mi u očima imamo sliku malog čoveka; čak i sa svom našom sofisticiranom mašinerijom nešto nalik ljudskom oku se ne može proizvesti.

Pokušajte sada ovo! Gledajte nešto samo jednim okom. Mi dobijamo dve slike jednog istog predmeta, kojeg vidimo u pravoj dimenziji zato što imamo oba oka. Gledanja sa dva oka nalik je držanju vaše desne i leve ruke. Mi smo svesni sebe samih zato što smo od detinjstva naviknuti da govorimo

"ja" nama samima. Reč "ja" ne bi postojala u jeziku, ako naša leva strana ne bi bila svesna naše, desne strane; mi ne bismo bili svesni sebe samih. Mi se tako navikavamo na najvažnije stvari koje primamo kao najobičnije. Usukani bi ćifta rekao: "To što neko nekome kaže "ja" mene ne zanima. Taj je ograničenog duha i prozaična osoba. On ne zna da se privikava da na sebe gleda kao na dete, i dodirujući svoju levu ruku razvija naviku da sebi samome kaže "ja".

Ova činjenica mora da bude zacrtana u ljudskoj kulturi. Ako pogledate unazad u stara vremena, u dane Starog Testamenta na primer, videćete sveštenike koji su - oprostite mi za jeretičko mišljenje - često znali mnogo više nego današnji sveštenici koji su govorili: "Mi hoćemo da čovek postane svestan sebe samoga". Tako su oni učili ljude da sklapaju ruke. Čovek dodiruje sebe u nameri da nadje jak ego i razvije ga u željenom pravcu. Stvari nalik ovima ne govore se više danas zato što se ne razumeju. Sveštenici govore danas svojoj pastvi da jednostavno sklapa ruke za molitvu; oni ne pridaju značaj ovom gestu zato što ga i sami ne razumeju.

Kada gledamo sa dva oka mi osećamo da je to, što se nalazi u svetlosti, prostorno. Ako bismo imali samo jedno oko sve bi izgledalo kao da je naslikano na nebeskom svodu. Naša nam dva oka omogućuju da vidimo u tri dimenzije i da sami sebe ubedimo da stojimo u središtu kosmosa. Svaki čovek, u dobrom ili lošem smislu, misli da je u centru sveta. Otuda je od velike važnosti da imamo dva oka.

Mada je za čoveka dosta važno da koristi svoje oči mi o njima nešto previdjamo; u slučaju uha mi nismo tako neuki.

Mislim da sam već rekao da kada slušamo mi istovremeno govorimo; mi i sami izgovaramo ono što čujemo. Mi govorni jezik razumemo zahvaljujući Eustahijevoj trubi koja seže od usta do uha. Poznato vam je, naravno, da deca rodjena gluva ne mogu da govore i da ljudi koji ne mogu da govore jezikom mogu da razumeju jedan drugog; potrebno je, naravno, upotrebljavati posebna sredstva da bi se razumelo ono što se čuje.

Očigledno je da je samo gledanje zadatak oka, ali dete ne uči samo da očima gleda, već da njima i govori čak i ako na njih ne obratimo dovoljno pažnje. Jezik očiju nije tako podesan za svakodnevnu upotrebu kao jezik upravljen na uši, ali pomoću njega ste u stanju da utvrdite da li osoba koja govori laže ili govori istinu. Ako ste imalo osetljivi vi možete u načinu na koji ona u vas gleda, ustanoviti da li laže ili govori istinu. Oči doista govore i dete uči da govori njima upravo onako kako to čini sa ustima.

Sudovnjača sadrži sićušne krvne sudove i smeštena je ispod optičkog nerva i njegove mreže. Optički nerv ne seže celom dužinom ispred očne jabučice, već ispred sudovnjače sa svojim mišićima; ona se širi do sočiva i zauzima njihovo mesto. Ovde je dužica crna zenica koja nije ništa drugo do otvor za svetlost. Dužica je dosta složena i privezana je trepavičnim mišićima. Sudovnjača i sočiva se nalaze blizu dužice. Posmatrana ispred, dužica ima pregrade - napred i pozadi. Na zadnjoj pregradi su sitna obojena zrnca, mikroskopski male vrećice ispunjene plavom supstancom i zato se uočavaju kod plavookih ljudi. Kod njih prednji sloj je proziran tako da se uočava zadnji sloj irisa koji je ispunjen

plavom supstancom. Kod plavookih osoba zenica ima pregradu iza dužice; prednji sloj je providan. Ljudi sa braon očima imaju, takodje, plavu supstancu u zadnjem sloju svoje dužice ali braon zrnca ispred; ona pokriva plava tako da ih vi vidite kao braon; crnooka osoba ima crna zrnca. Vi ne vidite plave već male crne vreće. Zbog toga su odredjene oči plave, braon i crne. Dužica je uvek plava pozadi i plavooka osoba uopšte nema ispred obojenu supstancu. Kod osoba sa braon i crnim očima ona sadrži obojena zrnca ispred koje boje u crno plava zrnca pozadi. Zašto je to tako? Pa, vidite, ove sićušne male vreće stalno se pune krvlju i onda se prazne. Krv penetrira sićušna zrnca; kod plavookih osoba one se neprestano popunjavaju i prazne. Isto se dešava i osobama sa crnim očima. Krv ulazi, taloži plavu ili crnu supstancu, i onda je uzima sa sobom. To je koristan proces.

Neki ljudi imaju jaku silu u svojoj krvi koja tera supstance iz hrane u oči, i odredjuje da li ćemo imati braon ili crna zrnca. Sa crnim zrncima su oni ljudi čiji organizam tera krv jače u oči; supstance iz hrane lako dospevaju u oči. Ovo nije slučaj sa ljudima braon očiju.Njihove oči nisu tako dobro hranjene, a organizam plavookih osoba ne tera dovoljno supstance u oči, da bi se njima bio ispunjen prednji deo dužice. Neka je osoba plava zbog načina na koji supstance cirkulišu kroz njen organizam. Ako posmatrate plavooku osobu videćete da ona ima manje prodornu silu u svojoj cirkulaciji, nego što je to slučaj sa crnookom osobom.

Osmotrimo Skandinavce. Mnogo hrane mora da bude upotrebljeno u borbi sa okružujućom hladnoćom. Nordijac

nemá dovoljno energije za hranu, koja bi svim putevima vodila u oči; njemu je energija potrebna da bi se zaštitio od hladnoće; otud je on plavook. Čovek koji se radja u toploj tropskoj klimi ima u svojoj krvi goneću silu koja tera supstance hrane u oči. U sredinama sa umernom klimom individualna je stvar da li čovek poseduje više ili manje unutrašnje energije.

Sve ovo, dakle, utiče na boju kose. Osoba sa jakim silama goni supstance hrane u svoju kosu na osnovu čega ona postaje braon ili crna; kosa osobe koja to ne uspeva na takav način ostaje svetla. Tako vidimo da plave oči i plava kosa stoje u bliskoj vezi; prve snažno tera hranljive supstance kroz njegovo telo i tamni kosu i oči; druga utiče da kosa i oči postanu svetle.

Kada razmatrate najznačajnije aspekte naći ćete objašnjenje za sve. Zemlja na kojoj živimo bila je mlada kada su na njoj bili nastanjeni džinovski megatarijum (džinovski fosilni lenjivac surlaš) i ihtosaurus (riba čudovište). Zemlja nekada bejaše mlada; sada je to njena prvobitna prošlost. Jednoga će dana, mada materijalistička nauka ne deli takvo mišljenje, ona postati starija i propasti od starosti. Mi se već suočvamo sa nekim znacima zemljinog starog doba. Otuda je ceo ljudski rod oslabio u odnosu na goneću silu, koja tera hranljive supstance kroz telo. Pa, koji će onda deo populacije prvi nestati sa lica zemlje? Tamni ljudi mogu izdržati duže zato što poseduju jače goneće sile; plavi imaju slabije i zato brže stare. Zemlja se doista nalazi u svom starom dobu.

Rekli smo, takodje, da su čestiti ljudi fizički slabiji i duhovno jači. U ranija vremena mnogi su ljudi bili plavi - ali

su duhom bili jači - i znali su mnogo od toga o čemu se danas malo zna. Pogledajte drevnu Indiju, pet hiljada godina pre Hristovog rodjenja. Izvorni stanovnici bili su crni, prilično tamnoputi. Tada su se ljudi plave kose selili sa severa na jug; Bramani vode poreklo od onih koji su bili naročito poštovani. Vremenom će, medjutim, plavi ljudi iščeznuti zato što ljudska rasa postaje slabija. Na kraju će preživeti samo ljudi crne i tamne kose, ako se ništa ne poradi na tome da se plavi ljudi drže; jači silama telesnim, slabiji dušom. Kad čestiti ljudi izumru ljudska rasa će se suočiti sa opsnošću da postane glupa ako je ne prihvati duhovna nauka kao što je antropozofija; antropozofija ne mora da izučava telo, ali duhovnim istraživanjima može mnogo doprineti da se one bolje razumeju.

Vidite, ako temeljno izučavamo nauku i istoriju mi ćemo zaključiti da će ljudi ako budu bivali sve snažniji, vremenom postati sve gluplji. Ako plavi i plavooki ljudi izumru, rasa će postati još gluplja, ne bude li čovek dostigao oblik inteligencije koja neće zavisiti od plave boje. Sada plava kosa daruje inteligenciju. U slučaju plavih ljudi u oči i kosu se teraju manje hranljive materije, hrane ostaje u mozgu i osobu dariva inteligencijom. Braon i tamna kosa teraju supstance u njihove oči i kosu koju plavi ljudi imaju u svome mozgu. Oni, u tom slučaju, postaju materijalisti i zapažaju samo ono što se može neposredno videti. Duhovna nauka ovo mora da ispravi; mi moramo stvoriti duhovnu nauku na istom stepenu na kome čovečanstvo gubi svoju inteligenciju sa plavim ljudima. Mi nismo izgradili Geteanum da bismo se u njemu zabavljali, već da bismo ubrzali ono što se dešava sa ljudskom rasom, ako ne bude bilo duhovne kompenzacije

za ono što će iščeznuti iz prirodnog sveta. Stvar je toliko ozbiljna da možemo reći da ljudski rod ponovo mora na ovoj zemlji stvoriti nešto plodonosno ali u drugačijem obliku od onog koji je postojao ranije. Doista je tačno da što više plavih ljudi izumire, više će iščezavati čovekova instinktivna mudrost. Ljudi će postati glupi i novu će mudrost steći, tek ako ne budu zavisili od svoga tela, već doista budu posedovali duhovnu nauku. Stvari tako stoje bez obzira što ima i takvih koji se na ovo smeju i odmahuju rukom. Ali neka im bude! Poznato nam je da su se ljudi i ranije smejali nekim stvarima pa je do promena ipak došlo

U doba kada su postojale one džinovske životinje krave izvesno je još nisu postojale, iste one krave čije mleko čovek upotrebljava za svoju ishranu. Naravno nisu postojala ni ljudska bića, koja bi imala potrebu za takvim mlekom. Tu skoro sam negde pročitao mišljenje koje izražava sumnju u progres. Autor smatra da bi ljudi koji danas izražavaju ideju, koju bi trebalo formulisati tek kroz nekoliko vekova, trebalo da budu proganjani zato što još nije sazrelo vreme za njihovo izražavanje. Pa izgleda mi da, ako je ovo bio slučaj u vreme kada se pretpostavljalo da postoje krave, nijedno živo stvorenje ne bi imalo hrabrosti da postane krava. Ovo je isto kad kažemo: "Ono što se danas izučava kao antropozofija trebalo bi da se pojavi tek nakon nekoliko vekova". Pa tada se ona uopšte ne bi ni pojavila, baš kao što se ne bi pojavila ni krava. Ovo mi izgleda isto kad kažemo: "pre bih ostao prvobitna svinja nego da se preobrazim u kravu".

Situacija na zemlji je takva da mi moramo imati smelosti da je promenimo i podjemo od onog perioda u kome je

ljudski rod instinktivno osećao period u kome će sve saznavati svesno. Kada danas čitate knjigu ili slušate šta se dešava u svetu vi niste u stanju da predvidite šta će se desiti. Vi morate razumeti fenomen kao što je postepeno izumiranje plavih ljudi, a razumećete ga ako vam postane jasno da hranljive supstance naviru ka očima i kosi i, u zavisnosti od toga, ih boje.

Ako dodjete u Milano videćete da je tamo glava lava predstavljena na takav način da njegova griva, na kojoj ima najviše kose, liči na svetlosne zrake. Ovakvo se predstavljanje temelji na staroj mudrosti, prema kojoj, oči i kosa stoje u bliskoj vezi sa svetlošću i njenim zracima.

Kosa doista liči na biljku posadjenu u zemlju čiji rast zavisi od svetlosti. Ako svetlost nije u stanju da kosi udahne hranljive materije ona ostaje plava. Ako je osoba više vezana za stvari hranljive supstance prodiru u kosu i ometaju svetlost; čovek u tom slučaju postaje crnokos. Stari su mudraci toga uvek bili svesni, kao što je toga bio svestan i čovek pre nekoliko vekova. Oni onda nisu predstavljali lavlju grivu kao kudravog stvora, već su mu doista davali oblik koji zrači kao da je sunce svoje zrake smestilo na lavlju grivu. Zanimljivo je zapažati takve stvari.

NOS; ČULO MIRISA I ČULO UKUSA

Ova čula, kao što vam je poznato, imaju manju važnost za čoveka a veliku za pse. Moglo bi se reći da je cela inteligencije psa, u stvari, preobražena u čulo mirisa. Pas prepoznaje čoveka po mirisu zadugo nakon što ga je omirisao. Psi prepoznaju i identifikuju nekoga koga su videli ne čulom vida nego čulom mirisa. Verovatno ste već čuli da su psi odlični detektivi i da mogu da tragaju za prestupnicima ili ljudima uopšte. Priznaćete da čulo mirisa postiže doista čudesne stvari, koje izgledaju jednostavne, ali nimalo nisu jednostavne.

Pa rećićete; pas samo njuši miris. Da. Pas njuši miris. Ali, razmorimo stvar pobliže. Policijski psi služe za gonjenje; prate, recimo, trag lopova X i zatim trag lopova Y, jedan nakon drugog. Ova se dva mirisa medjusobno potpuno razlikuju; ako bi bili isti pas ih naravno ne bi nikada mogao da nanjuši. Zamislimo da sada morate da utvrdite razliku izmedju ovih tragova koje pas razlikuje čulom mirisa; ne

biste ništa bitnijega otkrili. Pas, medjutim, otkriva razlike. Nije najvažnije da pas sledi tragove - napred i nazad - već da ima sposobnost razlikovanja različitih tragova, to jest mirisa. On, u tom slučaju, doista pokazuje inteligenciju.

Civilizovan čovek upotrebljava svoje čulo mirisa za hranu i ostale spoljne stvari, ali ga ono ne obaveštava o još koječemu. Naprotiv, primitivna plemena u Africi u stanju su da namirišu svoje neprijatelje toliko daleko koliko pas može da nanjuši miris. Oni neprijatelja uočavaju čulom mirisa. Inteligencija koja je u tolikoj meri usadjena u psa, u istom je stepenu usadjena i u pripadnike primitivnih naroda. Pripadnik primitivnog plemena u Africi u stanju je da govori o neprijatelju pre nego što ga upozna, to jest, vidi kad se približava; on ga razlikuje od ostalih - nosem. Zamislimo, dakle, da Afrikanac sada može da iznedri poklič opomene koji Evropljanin nije u stanju; zvuk kucanja nalik zvuku korbača.

Može se reći da što je čovek civilizovaniji, manji je značaj njegovog čula mirisa. Čovek upotrebljava ovo čulo da bi spoznao da li ga deli sa manje razvijenom vrstom kakva je pasja, i da li su one niže ili razvijenije vrste. Ako bismo sledili ovakvo razmišljanje došli bismo do nekih neprocenjivih otkrića o svinjama koje, svakako, imaju izvanredno izoštreno čulo mirisa.

Postoji još nešto što će vas, nadam se, svakako zanimati. Slon se smatra jednom od najinteligentnijih životinja. Pa, koja je to crta posebno razvijena kod slona? Pogledajmo deo iznad zuba kod psa i svinje, deo koji se kod čoveka formira samo u nosu. Kada opisujete naročito snažan i

očigledan razvoj ovog dela vi dolazite do surle slona. Slon ima ono što je kod nas nos na posebno izraženom stepenu, i otud je on najinteligentnija životinja. Ali inteligencija slona ne zavisi od veličine mozga, već od njegovog pravilnog produženja u nos.

Sve ove činjenice nas primoravaju da se zapitamo kako stoji stvar sa čovekovim nosem - organom o kojem danas civilizovani čovek ne zna gotovo ništa. On je naravno uobičajan za njegovu anatomiju, ali on o njemu ne zna ništa više do da je smešten na sredini lica. Nos sa svojim produženjem u mozak jeste najzanimljiviji organ. Ako se prisetite mog opisivanja uha reći ćete možda da je ono složenije. Nos, medjutim, nije toliko složen, ali je zato dosta ingeniozna.

Posmatran s lica, nos ima pregradu u sredini; ovo možete da osetite kada dižete nos. Pregrada deli nos na levu i desnu stranu. Rešetkasta ploča smeštena je u kosti lobanje gde nos stoji izmedju očiju nalik malom situ. Drugim rečima, kost ima mnogo šupljina. Spolja nos ima kožu kao što je koža na ostalim delovima tela; unutra je potpuno povezana i ispunjena sluzokožom koja luči sluz. U nosu je membrana koja luči sluz, ali stvar je ovde nešto složenija. Primetićete da deca koja plaču luče mnogo sluzi iz nosa.Kanal u gornjem delu nosa vodi u suznu žlezdu smeštenu unutra - s obe strane. Tamo sekret suza ulazi u nos i meša se sa nosnim sluzom. Ovde nos ima neku vrstu "fluidne veze" sa očima. Sekret iz očiju teče u sluzokožu i spaja se sa sekretom iz nosa. Ova nam veza, sa svoje strane, pokazuje da nijedan organ u telu nije sam za sebe. Oči ne služe samo za gledanje; one mogu i plakati, i ono što se tada izbacuje meša se sa onim što se najpre luči u membranu nosa.

Nerv čula mirisa - sada nerv koji se upotrebljava za mirisanje - prolazi kroz sitastu ploču koja se nalazi u nepcima nosa. Ovaj nerv se sastoji iz dva vlakna koja polaze od mozga kroz sito, dok se kost produžava u nos. Sluzokoža koju možemo da opipamo prstima protkana je nervom čula mirisa koji produžava u mozak. Lako ga možemo prepoznati zato što je nos dosta jednostavno sazdan.

Sada dolazimo do nečega što može podosta reći onome ko osećajno razmišlja. Vidite celo ispitivanje će pokazati da čovek nema oči jednake jačine vidjenja i kada ispitujemo ruke dolazimo do istog zaključka, to jest, da one takodje nisu jednake jačine. Čovekovi organi nisu nikad potpuno jednaki po jačini - na levoj i na desnoj strani; isti je slučaj i sa nosem. Jednostavno rečeno, mi ne mirišemo jednako levom ili desnom nozdrvom baš kao što ima i levorukih ljudi. Ima, kao što vam je poznato, ljudi koji su "privezani" na pogrešan način. Neću se pri tom osvrtati na one ljude čije su glave pogrešno "prikopčane", već na one čije je srce sazdano na pogrešan način. U prosečnog čoveka srce se nalazi blizu sredine nalevo kao i ostali organi; kod osobe čije je srce smešteno na pogrešnoj strani želudac se nalazi na desnoj strani. Takva je osoba "zatvorena", ali je pojava doista manje primetna nego u slučaju kada je osoba "zatvorena" u glavi. Stvari postaju očigledne kada se osoba razboli ili, pak, secira. Autopsija ima za cilj da najpre utvrdi da li srce i želudac stoje na desnoj strani. Naravno,onaj ko je sumnjiv u glavi nakon smrti se secira. Malo je poznato da ima mnogo više takvih ljudi, nego što se obično veruje, čije se srce nalazi na desnoj strani.

Istinski delotvorna pedagogija ovo mora uzeti u razmatranje. Kada je reč o detetu čije srce nije na pravome mestu, striktno anatomski govoreći, ovo se posebno mora razmotriti jer u protivnom to može imati opasne posledice po dete. Zato što čovek nije fizička naprava on nužno ne mora ni da bude edukovan na takav način, da nenormalnosti kao što je ova, postanu smetnja. Razmatranje takvih aspekata upravo čini pedagogiju umećem.

Profesor Benedikt (Benedikt) je ispitivao mozgove brojnih zločinaca. U Austriji se na to gledalo s neodobravanjem zato što su ljudi katolici, i smatraju da takve stvari ne treba činiti. Benedikt je bio profesor u Beču. On je stupio u vezu sa vlastima u Madjarskoj gde je u to vreme bilo dosta kalvinista i dobio odobrenje da glave usmrćenih zločinaca prebaci u Beč. Bilo je doista bezbroj svirepih ubica, koji su na duši imali i po nekoliko ubistava, koji su istovremeno bili i regiliozni. Kada je pukao glas da se mozgovi zločinaca šalju u Beč jedan okoreli zločinac je protestovao. On nije hteo da svoju glavu nakon smrti poveri profesoru, zato što nije znao gde bi trebalo da traži ostale delove tela kada mu dodje dan strašnog suda. Čak i ako je bio okrutni zločinac, on je verovao u dan strašnog suda.

Šta je profesor pronašao u mozgovima zločinaca? Pozadi u glavimi imamo "mali mozak" o kome ću docnije govoriti. On je pokriven grumenom "velikog mozga" i izgleda kao drvo. Profesor Benedikt je utvrdio da se kod ljudi koji nikad nisu počinili zločin ili kradju potiljačna kost širi, dok kod onih koji su bili ubice kost ne ide tako daleko; ona nije pokrivena niže malog mozga.

Nakaznost kao što je ova prirodno je urodjena. Osoba se sa njom radja, i, vidite ima dosta ljudi rodjenih sa potiljačnom kosti, koja je suviše mala da bi valjano prekrila mali mozak. To se, medjutim, može kompenzirati obrazovanjem. Niko ne postaje ubica zato što ima kratku potiljačnu kost; on postaje zločinac jedino ako nije obrazovan. Iz ovoga možete videti da ako telo nije pravilno razvijeno, to se može kompenzirati duševnim silama. Stoga je nonsens kada se kaže da osoba ne može postati zločinac zato što je embrion nepravilno formiran u majčinoj materici; onda nije valjano razvijena ni potiljčna kost. On može biti dosta dobro razvijen prema prihvaćenim standardima, ali nije valjano obrazovan s obzirom na takvu nenormalnost. On ne može pomoći nedovoljnošću obrazovanja, ali tu društvo može pomoći tako što će usmeriti obrazovanje. Ovo vam govorim da biste razumeli koliki je značaj cele čovekove organizacije.

Vratimo se ponovo psu. Moramo priznati da je kod psa nos naročito razvijen. Pa šta to mimirišemo? Šta pas doista miriše? Ako uzmete malu supstancu nalik komadiću krede vi nećete moći da je mirišete. Moćičete da je mirišete jedino ako supstancu stavite na vatru, sastojci ispare i u vidu pare ulaze u nos. Vi čak ne možete da mirišete tečnu supstancu ako ona prethodno ne ispari; oko nas dakle mora da bude vazduha sa kojim se meša para iz supstance. Kad materija ispari mi je onda možemo mirisati. Mi naravno mirišemo jabuku ili ljiljan, ali nonsens je reći da mirišemo čvrst ljiljan. Kada se para nalik mirisu prenosi u našem pravcu tada je nerv unosu u stanju da je miriše.

Ono što primitivni pripadnik divljeg plemena miriše u svome neprijatelju, u stvari su, njegova isparenja. Vi ćete iz ovoga zaključiti da čovekovo prisustvo utiče da se miris oseća mnogo dalje nego što se može dohvatiti rukama.

Eto, pas može nešto što čovek nije u stanju. Svi smo mi nalik psu.Kada negde sretnete psa vi brzo uvidite da on hoće da bude u vašoj blizini; životinja će vrteti repom jer je srećna što vas vidi. Pa, zašto ona uopšte maše repom? Zato što oseća radost. Čovek ne može da maše svojim repom kada je srećan, zato što nema rep. U ovom smislu čovek je zakržljao, tim pre, što nema načina da neposredno nadje izraz za svoju radost. Pas, medjutim, namiriše osobu i vrti repom. S obzirom na celo telo pas je u stanju uzbudjenosti, koja se izražava mišićima repa koji primaju osećaj radosti. Čoveku manjka organ koji bi izrazio radost na ovakav način. Pošto je čovek savršeniji od psa njemu manjka sposobnost da oseća miris koji se penje uz njegovu kičmenu moždinu. Pas ima tu sposobnost; miris ulazi unjegov nos, prenosi se u kičmenu moždinu i tada pas može da vrti repom. Ono što, dakle, kao miris ulazi u njegov nos prenosi se kičmenom moždinom u završetak kičme i zato on vrti repom. Čovek tako što nije u stanju da uradi a, evo, zbog čega. Čovek, dakle, ima kičmu ali nije u stanju da njome prenosi miris. Kičma se produžava udesno.U slučaju psa to je rep kojim životinja vrti. Čovek, medjutim, obrće silu svoje kičme u drugom pravcu što životinje nisu u stanju. Zatim, životinje idu četvoronoške, i, ako tone čine - kao što je slučaj sa nekim vrstama majmuna - tim gore po njih. Ljudi, medjutim, idu uspravno. Čovek je u početku išao četvoronoške ali se vremenom uspravljao. Sila uz čiju pomoć on to postiže

prolazi kroz kičmenu moždinu, ista je ona sila koja goni ceo mozak napred. Dosta je zanimljivo videti psa koji vrti repom. Ako čovek pogleda psa on se može zapitati: "Gle, pas vrti repom, a ja to nisam u stanju!"

Medjutim, sila koja se sadrži u mahanju repom ne postoji u čoveku i ona tera mozak napred; kod psa ona ide nazad, ne napred. Silu koju pas ima u svome repu čovek obrće i upravlja ka mozgu. Vi možete sebi predstaviti kako to doista deluje na završetku kičme gde imamo tzv. repnu kost to jest, trtičnu kost koja se sastoji iz nekoliko zakržljalih pršljenova. Kod psa su oni pravilno formirani i razvijeni; kod čoveka oni su spojeni i potpuno zakržljali izbočinama kojima ne možemo dugo da vrtimo; oni se ovde završavaju i prekrivaju kožom.

Naglasio sam da čovek ne miriše jednako levom i desnom nozdrvom. Sada pokušajte da se prisetite nekog ko ima naviku da se jako gestualno izražava. Šta on čini kad o nečemu razmišlja? Siguran sam da ste tako što posmatrali. On širi prste ili ruke i čačka nos; njegov kažiprst direktno pritiska pregradu, unutrašnji zid koji razdvaja delove nosa.

Pregrada kod psa ne omogućuje mu samo da sledi i pažljivo razvija levu i desnu nozdrvu kada se miris pojavi na jednoj ili drugoj strani. Pas u svojoj desnoj nozdrvi uvek ima miris onoga koga sledi, za kojim traga, dok u levoj nozdrvi ima miris onoga koga je već sledio, to jest za kim je tragao. Pas, stoga, postaje bekrajno umešan u gonjenju, isto onako kao što čovek postaje inteligentniji kad uči nešto napamet. Pas ima osobito dobro pamćenje mirisa i zato je on tako pronicljiv tragač.

Delić toga još uvek postoji u čoveku. Čovekovo čulo mirisa je otupelo, ali je Mozart (Mocart) na primer pokatkad bivao inspirisan za svoje najbolje melodije, dok je mirisao cveće u vrtu. Kada je tražio razlog tome utvrdio je da se to dešava zato što je već negde mirisao odredjeno cveće i da ga je osobito voleo. Mocart ne bi išao nikad tako daleko pa da kaže: "Pa ja sam onda bio u ovom prekrasnom vrtu, na tom i takvom mestu, i mirisao ovo cveće divnog mirisa koje mi se beskrajno dopalo; sada je ovde isti taj miris i on u meni budi želju da vrtim repom!" Mocart tako što naravno nikad ne bi rekao, ali je divna melodija ušla u njegovo pamćenje kada je on mirisao ovo cveće nekom drugom prilikom. Vidite, dakle, kako čulo mirisa i pamćenje stoje u bliskoj vezi.

Ovome uzrok ne leži u tome što čovek apsorbuje mirise, već u tome što ih tera u i izvan mozga. Naša moć razlikovanja se tačno razvija. Ako je osoba u stanju da logički razmišlja, ako ima vlastiti odnos prema mišljenju, ona će onda spoznati da ona goni svoj mozak napred protiv svog mirisnog nerva kojeg sada dovodi do mozga. Moglo bi se, isto tako, reći da je inteligentniji onaj čovek koji više potencira pasju prirodu u sebi. Ako je osoba rodjena da kao pas ima sposobnost da miriše i razlikuje druge stvari od mirisa, ona bi postala neobično pametna, pošto bi bila u stanju da medju ovim stvarima razlikuje ostale stvari prema osobenostima onoga što je goni protiv mirisnog nerva.

Sposobnost razlikovanja, u osnovi je, rezultat čovekovog nadvladavanja sopstvenog čula mirisa. Pas i slon drže inteligenciju u svojim nosevima, drugim rečima, ona je izvan

njih samih. Čovek tu sposobnsot ima u sebi samome, i to je ono što ga razlikuje od njih.Otud i nije teško utvrditi da čovek ima iste organe kao i životinja. Sigurno je da pas i čovek imaju nos, ali stvar je u tome kako je taj nos sazdan. Vi iz ovoga možete zaključiti da je kod čoveka na delu nešto što nije aktivno kod psa i, ako ovo razumete, vi i sami delate od fizičkog ka duševnom stupnju. Kod psa, nos i gust završetka kičme koja je prekrivena kožom, omogućuju da kosti rastu samo na jednom delu. Ova težnja izvire jedino iz duše koju pas nema na način na koji je ima čovek.

Postoji jedno drugo čulo koje je dosta slično čulu mirisa, ali i dosta drugačije od njega; čulo ukusa. Oni stoje u tako bliskoj vezi da ljudi u oblasti u kojoj sam rodjen nikada ne kažu miris; ova se reč tamo uopšte ne upotrebljava.Oni umesto toga i kada nešto mirišu kažu; ima dobar ili loš ukus.

Ako sada ispitamo čulo ukusa videćemo da u njemu ima nešto čudesno. Pogledajte duplju usta pozadi do tzv. mekog nepca; ispred su tvrdo nepce i zubi s desnima. Upravo kao što nerv skreće u nos, tako i nervi idu iz mozga u usta. Ali ovi nervi ne ulaze u desni, niti se šire ispred tvrdog nepca. Oni samo sežu u meko nepce pozadi i idu u zadnji deo jezika. Vrh jezika, u stvari, nije organ ukusa već organ dodira. Jedino zadnji deo jezika i meko nepce mogu da razlikuju ukus. Usta su meka pozadi i tvrda napred; samo su meki delovi sposobni da razlikuju ukus; desni takodje imaju osećaj za ukus.

Čudesna je stvar da su nervi - koji prenose čulo ukusa - kod čoveka takodje povezani sa svime onime što tvori sistem creva. Doista je tačno da hrana mora da ima prijatan ukus,

ali je isto tako važan i njen hemijski sastav. U svom čulu ukusa čovek ima regulator za uzimanje hrane. Trebalo bi mnogo pažljivije proučiti šta malo dete voli, pre nego što se ispitaju hemijski sastojci njegove hrane. Ako dete uvek odbija hranu utvrdićemo da nešto nije u redu sa njegovim donjim trbušnim organima i onda se mora intervenisati.

Već sam govorio o "sposobnosti mahanja repom" koju je čovek izgubio, a koja je kod psa razvijena pozadi. Ako sada krenemo od repa stižemo do trbuha, creva i nerva ukusa koji pokazuje da proces ide kroz celo telo. Rezultat onoga što on miriše prolazi celim telom sve do vrha repa. Vrh nosa je najudaljeniji ispred, a rep pozadi. Ono što je povezano sa mirisom kod psa prolazi celom dužinom tela, ali ono što je ukus ne prolazi; ono ostaje u trbušnom delu i ne ide daleko. Iz ovoga se može videti da je čovek sazdan od nerava; kod psa se rep formira nakon nosa.

DUHOVNO-NAUČNE OSNOVE ISTINSKE PSIHOLOGIJE

Prema osobenostima svoje kože čovek je potpun organ čula. Čovekova koža je nešto izvanredn složeno i čudesno. Kada je posmatramo od spolja prema unutra najpre uočavamo prozračan i rožnat sloj zvani epiderm. U nas Evropljana on je prozračan; kod Afrikanaca, Indonežana i Malajaca on je protkan obojenim zrncima i zove se "rožnat" zato što se sastoji od iste supstance, malo drukčije uredjene, od koje su formirani rožnjača životinja i naši nokti i kosa; naši nokti izrastaju iz spoljnjeg sloja kože. Ispod ovog sloja je ektoderm koji se sastoji od donjeg i gornjeg sloja. Tako smo mi odenuti i pokriveni sa tri sloja kože: spoljnim - epidermom, srednjim slojem ektodermom i donjim slojem endoderma.

Najniži sloj hrani kožu; on je snabdeva hranljivim supstancama. Srednji sloj je naročito protkan mišićnim vlaknima. Svugde u ovom sloju nalazi se mnoštvo sićušnih vlakana nalik crnom luku;na hiljade ih je na koži i nazivamo ih "crnim lukom" zato što različit oblik crnog luka imaju i ove sićušne

čestice. Kožica crnog luka se nalazi na površini a ostali majušni delići su unutra; otkrio ih je Italijan Paćini (Pacini) i zato se nazivaju "Paćinijevim česticama".

Oko ovih mirkoskopski malih čestica nalazi se od dvadeset do šezdeset takvih čestica, tako da možete zamisliti koliko su sitne. Čovek je sazdan na takav način da se ove mikroskopski male glavice nalaze celom površinom njegovog tela; najveći borj je, kao kod zmije, na vrhu jezika. Da.Može vam se to učiniti smešnim ali je to tačno a ima ih dosta na vrhovima prstiju, dlanovima ruku i ostalim delovima tela, ali su većinom na vrhu jezika; ima, na primer, sedam puta više takvih malih nerava glavice na vrhu jezika negoli na vrhovima prstiju.

Vlakna nerva izlaze iz ovakvih čestica i kičmenom moždinom kreću put mozga. Sva ova vlakna zrače na mozak i posvuda u telu formiraju takve nerve glavice na njegovoj površini. Dete ima živu nervnu aktivnost glavice, ukoliko je njegov intelekt neprobudjen tokom njegovih prvih godina života; kao što sunce zrači svetlost kada glavica procveta, tako ova svetlost zrači na dete koje još ne prevodi intelektom ono što prima čulom vida. U nervu kože mi prenosimo čitavo carstvo biljaka koje nas okružuju. Medjutim, kada dete krene u osnovnu školu ovaj se rast privodi kraju, i mi sile iz nerva koristimo za mišljenje, ali nervi u stvari ne misle. Mi ih možemo koristiti za mišljenje jedino ako, da tako kažem, krademo njihovu svetlost. Ljudska duša grabi svetlost iz nerava i upotrebljava je za mišljenje. Kada razmišljamo mi konačno u svakom momentu spoznajemo nezavisno delajuću dušu.

Mi unutra imamo rastuću glavice kao i sve životinje; čak i najniže vrste imaju sluz. Primitivni oblici imaju čulne nerve koji završavaju u glavici na površini. Što se više penju ka čoveku izvesnije je da se ovi nervi preobražavaju na specifičan način. Medjutim, sve što hoćemo da probamo mora da bude rastvoreno pljuvačkom u ustima. Mi ne možemo da probamo ništa što prethodno nije bilo pretvoreno u tečno stanje. Ali šta je to što probamo? Mi, naravno, ne možemo nešto da okusimo ako nije u tečnom stanju; sve što je čvrsto u telu nema tu sposobnsot da okuša. Naš unutrašnji fluid se meša sa onim što se rastvara sa hranom; onda mi možemo da kažemo da se naša sopstvena tečnost meša sa spoljnom tečnošću. Čvrsti deo ljudskog tela ne okuša.Naše telo se sastoji od devedeset odsto vode - naročito oko bradavice jezika.Kao što voda izbija iz gejzera takva je brzina tečnosti na vrhu jezika.

Pljuvačka koja je ispljuvana iz usta nije naš duži deo, ali koliko ta tečnost u maloj žlezdi pripada meni kao ljudskom biću, isto mi toliko pripadaju i mišići. Ja se ne sastojim samo od čvrstih mišića već i od vode, to jest, tečnosti koja se sada proba zato što se meša sa onom što dolazi spolja. Šta biva kad čovek liže jezikom? Goni se pljuvačka ka vrhu jezika. Rastvoreni šećer penetrira tečnost i "fluidni čovek" ga topi; šećer se polako luči na vrhu čula ukusa jezika i rastvara u sopstvenoj fluidnosti dajući prijatan osećaj.

Mi smo kao ljudska bića samo u stanju da nešto kušamo. Zašto je to tako? Ako bismo imali peraja i bili ribe pri jelu bi čulo ukusa penetriralo naša peraja. Ali tada bismo plivali u vodi gde bi bile naše dobro rastvorene materije. Riba kuša

sve mirise supstanci koje se nalaze u vodi, i sledi pravac svoga čula ukusa koji neprestano penetrira peraja. Ako nešto što se ribi dopada teče u tom pravcu riba će ga kušati i njena će peraja krenuti u tom smeru. Mi sve to možemo samo da gledamo, ali ne možemo i sami da radimo zato što nemamo peraja. Ali otkad upotrebljavamo čulo ukusa stvari se nešto menjaju. Ribe imaju visoko razvijeno čulo ukusa, ali nemaju unutra osećaj za njega; ljudi imaju unutra čulo ukusa i osećaju ga. Ribe žive u vodi i osećaju ukus zajedno sa vodom koja ih okružuje. Ljudima izgleda čudno što ribe plivaju daleko u okean kada hoće da polože jaja. One plivaju daleko ne samo u Atlanski okean već i u druge okeane na zemlji i onda se mladi vraćaju u evropske vode. Zašto je to tako? Pa evropske ribe koje žive u našim rekama slatkovodne su ribe, ali ne polažu jaja u slatku vodu. Riblje čulo ukusa sledi miris soli koji teče prema slivu reke, i onda se one usmeravaju prema okeanu. Ako sunce zrači drugačije na drugoj strani zemlje one okušaju ovim čulom i upućuju se ka zemljinom polutaru. Tada mladi pokušavaju da se vrate tamo gde žive njihovi roditelji. Tako vidimo da ribe uvek slede svoje čulo ukusa.

Dosta je zanimljivo primetiti da se voda, koja teče rekom i uliva u okean ima puno ukusa, i činjenicu da ribe u njoj plivaju doista traba pripisati ukusu vode. Ukus vode ih, zapravo, pokreće da plivaju u odredjenom pravcu; ukus vode odredjuje njihov pravac.Naravno ako sunce ravnomerno zrači sve što se u vodi rastvara, postiže to zahvaljujući njegovoj toploti.

Zanimljivo je, takodje, da bi smo i mi plivali ako bi smo se poveli za našim čulom ukusa. Kada ja probam šećer,

"fluidni čovek" u meni hoće da pliva u njemu, ali ga u tome sprečava naše čvrsto telo. Mi zaista imamo nešto nalik ribi što stalno želi da pliva, ali ga predupredjujemo onim što naša unutrašnja duša želi u vezi sa čulom ukusa. Mi čulom ukusa u potpunosti živimo sa eteričnim telom, ali čvrsto eterično telo ima u sebi vodu i u povratku se spaja sa fizičkim telom. Najprirodnije je stvar reći da čovek ima eterično telo, koje doista nije u stanju da ide po zemlji; ono je podesno samo za plivanje. Ono je slično ribi ali čovek može da stoji i uspravno, i onda je to nešto drugo. Čovek ima u sebi eterično telo koje je sada samo u njegovom fluidnom organizmu, i zato smo u stanju da plivamo u elementima vode, koji su čak sadržani i u vazduhu. Mi bismo takodje hteli da plivamo u njima, ali ovaj nagon transformišemo u unutarnje iskustvo čula ukusa.

Vidite, ovakvi aspekti doista vode razumevanju ljudskog bića. Vi ovakve stvari nećete naći u nekoj savremenoj naučnoj knjizi zato što se u njima ne govori o živim ljudima, već o telima koja ne žele da plivaju niti duže učestvuju u životu. Mi učestvujemo u životu zato što smo deo onoga što egzistira u kosmosu; mi smo ribe i vodena para koja je slična nama, nešto u čemu bismo stalno hteli da plivamo. Ribe su doista hladna stvorenja.One bi čudesno uspešno okušale stvari ako bi se rastvarale u vodi, ali one to ne mogu zato što pokreću peraja. Ako bi ribe, kojim slučajem, izgubile peraja, one bi postale više životinje i imale bi čulo ukusa.

Pupoljak nerva, o kojem sam vam već govorio, drugačije preobražava glavice. One prodiru u sluzokožu nosa, ali ne i u duplju iz koje curi tečnost, izbijaju na površinu i u stanju

su da opažaju sve ono što se nalazi u njihovoj blizini. To znači da miris ruže dolazi do pupoljka nerva našeg nosa pre nego što ga namirišemo. Onda jedan deo ljudskog tela ima zadatak da oblikuje ovaj nerv na posebn način - koji se nalazi po celoj koži - sa zadatkom da čulu mirisa omogući vazduh.

Disanje stalno prolazi kroz nos, a sa njim i tečni vazduh. Mi u našem telu nemamo vazduha. Kad ispružim ruku ja osećam da sam potegnuo nešto čvrsto, nešto što se nalazi u mome vazdušnom organizmu, u mome nosu i, na taj način, udišem miris ruže ili karanfila, loše mirise takodje; mi ga ne dodirujemo rukom već pupoljcima koji privlače disanje tako da se miris zadržava.

Ovako što se, takodje, manifestuje i kod psa. Rekao sam da čim nos miriše rep vrti, kao što riba počinje da njiše perajama. Ali šta doista postiže ovaj rep, koji može samo da maše. Vidite, pas bi želeo da uradi nešto posve drugo. Ako to ne bi bio pas - već ptica - ona bi letela pod uticajem čula mirisa. Kao što ribe plivaju, tako bi pas leteo ako bi bio ptica. Ali pas nema krila i zato on koristi supstitutivni organ i maše repom. Naravno to nije dovoljno za letenje, ali podrazumeva isti utrošak energije. Slično je i sa čovekom. Čovek ima istančan osećaj mirisa kojeg čak i nije svestan; on bi da stalno leti.

Pogledajmo sada lastu koja leti živi u ovim krajevima. Ono što iz cveća izlazi kao miris dopada se njenom čulu mirisa i zato ona živi ovde. Ali kada dodje jesen laste bi, ako bi medjusobom razgovarale rekle; O, počinje da miriše loše!" Lasta ima izvanredno izošteno čulo mirisa. Čitave biblioteke knjiga napisane su o letenju ptica ali je tačno da

u vreme seobe, u proleće i jesen, ptice slede krajnje izošteno širenje mirisa u celoj zemljinoj atmosferi. Organ čula mirisa ih vodi na jug i ponovo vraća na sever. Kad stigne proleće, ovde kod nas, počinje da se oseća loš miris za laste koje su došle s juga; kad oštar miris proleća stigne s juga one se vraćaju na severe. Doista je tačno da je zemlja živo biće i da njoj pripadaju i druga bića.

U našem telu stvari su tako uredjene da krv teče u glavu i iz nje ističe; na zemlji su stvari tako uredjene da ptice selice lete do polutara i onda se vraćaju na svoje polazno odredište. Na nas takodje utiče i vazduh koji udišemo, pošto on ide iz krvi u glavu. Ukoliko smo bića vazduha, mi smo potpuno prožeti čulom mirisa. Osoba koja, na priemr, ide upravo podjubrenom poljem doista korača sa svojim vazdušnim bićem. Čvrsti čovek i fluidni čovek ne primećuju djubrivo, ali ga vazdušni čovek oseća i tada se u njemu radja nagon prema letenju. Kada djubrivo zasmrdi miris se širi poljem i mi bismo da poletimo u vazduh. Čoveku to ne polazi za rukom zato što nema krila, i onda reaguje dušom zato što ne može da poleti; to je unutrašnji proces duše. Kao posledica svega toga čovekova duša prožima miris djubriva koji, kada isparava, nalikuje gasu ili pari. On je zapljusnut smradom i kaže da mu je odvratan. Ova odvratnost je reakcija duše.

U fluidnom čoveku prebiva istančana vazdušna forma koju on, u stvari, preuzima od sopstvenog fluidnog organizma kojeg je u stanju da okuša. U ovoj vazdušnoj formi živi nešto što mi stalno obnavljamo udisanjem i izdisanjem, svakog momenta se izdiše i udiše. Čovek udiše osamnaest

puta u minuti i ponovo se radja kad udiše. To je neprestani proces radjanja i umiranja. Ono što se izdvaja jeste astralno telo kojeg obrće sila mahanja repom. Zato što ove sile nadiru i što su protiv čula mirisa, mi smo u stanju da mislimo. Mozak uspeva da "sretne" nos pod uticajem astralnog tela i,niko zaista ne može da razume mozak, ako na stvari gleda drugačije nego što sam napred izložio. Ovo razumevanje proizilazi iz tačnog opažanja naših čula.

S obzirom na naše čulo mirisa mi bismo uvek hteli da letimo. Ali samo, ptica može da leti, čovek to nije u stanju. Mi, u najboljem slučaju, imamo čvrste lopatice. Zašto ptica može da leti? Ptica ima nešto posebno što joj omogućuje da leti; ona ima šuplje kosti. U njima se nalazi vazduh kojeg ptica udiše čulom mirisa, i koji dolazi u dodir sa vazduhom kojeg ona ima u svojim kostima. Ptica je, dakle, vazdušno biće; njen najvažniji deo sastoji se od vazduha. Perje mnogih ptica se stoga suši;kod noja, na primer, u perju se zadržva nešto vazduha i taj vazduh je povezan s vazduhom spolja. Noj hoda zato što je suviše tažak da bi leteo, ali druge ptice mogu da lete.

Mi imamo samo lopatice pričvršćene ledjima, koje su nezgrapne i čvrsto oblikovane. Mada bi smo mi stalno hteli da letimo, mi u tome ne uspevamo. Mi, umesto toga, guramo čitavu kičmenu moždinu u mozak i on počinje da misli. Ptice ne mogu da misle. Ptice ne misle, ali mi mislimo zato što ne znamo da letimo. Naše su misli sada preobražene sile letenja. Zanimljivo je da se kod ljudi čulo ukusa menja u sile osećaja. Kada ja kažem: "Osećam se dobro!" ja bih doista hteo da plivam ali pošto to nisam u stanju htenje se pre-

obražava u prijatno unutrašnje osećanje. Kada kažem: "Miris djubriva mi je odvratan!" ja bih doista hteo da poletim, ali ja to nisam u stanju, i tako imam mišljenje. Ovo je odvratno, ovaj miris je odvratan; celo naše mišljenje se preobražava čulom mirisa. Čovek je potpun mislilac zato što on u mozgu doživljava sve ono što pas oseća u nosu.

Kao ljudska bića mi mnogo dugujemo nosu. Vidite ljudima koji nemaju čulo mirisa, čija se sluzokoža zakržljala, takodje manjka izvestan smisao za kreativnost. Oni su u stanju da misle samo kroz ono što su nasledili od svojih roditelja, i dobro je što barem nešto od njih nasledjuju. Ili: da naša čula nisu u početku razvijena mi uopšte ne bismo živeli. Osobe rodjene slepe takodje nasledjuju unutrašnjost onoga što imaju oči,uglavnom zato što čovek nije samo čvrst čovek već, isto tako, fluidni i vazdušni čovek.

Mi čvrste materije opažamo našim čulom dodira, nervnim završecima koji prodiru duboko u kožu; mi postajemo svesni vodenih supstanci našim čulom ukusa; vazduh i para se osećaju nervnim završecima koji prodiru u sluzokožu nosa. Mi takodje osećamo nešto slično oko nas mada na opštiji način; to je toplo i hladno. Kao ljudska bića mi smo delimično čvrsti; u nama ima vode, vazduha i toplote, pošto smo obično topliji od okoline koja nas okružuje.

Vidite nauci doista nije poznato da se organ ukusa tiče vodenog čoveka, i da miris pripada vazdušnom čoeku. Zbog toga nervi ukusa dolaze u završetke ukusa. Ali ovo je nonsens. Ustima se kuša tečnost čovekovog vodenog organizma; nosem vazduh koji miriše. Šatviše, deo nas direktno oseća spoljašnju toplotu i ovo je razlika izmedju osećaja

toplote i svih drugih osećaja. Toplotu proizvode organi i kao ljudska bića mi zadržavamo toplotu u nama; elemenat toplote opaža drugi svet toplote oko nas. Kada nešto dodirujemo, toplo ili hladno, mi to osećamo tamo gde dodirujemo. Ali kada je to nešto hladno zimi ili toplo leti, mi osećamo hladnoću ili toplotu u našoj blizini, mi postajemo potpun organ čula.

Iz ovoga ćemo lako zaključiti da je po ovom pitanju nauka u zabludi. Ljudsko biće, po njoj, nema čvrsto oblikovane forme; sve kosti, mišići i nervi su u njima. Ali ovo je preispoljna glupost, zbog toga što oni ne čine više od deset odsto ljudskog bića; ostatak, devedeset odsto, čini voda a takodje se mora računati sa vazduhom i toplotom. U svari, prema tumačenju materijalističke nauke, ljudski organizam sačinjavaju voda, vazduh i toplota. Čovek se ne može razumeti na drugačiji način. Mi smo topliji od našeg okruženja samo zato što deo toplote, koji mi osećamo, postoji nezavisno od nas. Ako bismo bili hladni kao riba ili kornjača, mi ne bismo imali ego; mi ne bismo o nama samima govorili kao o "ja". Mi ne bismo nikad mislili da smo preobrazili u nama čulo mirisa ili, drugim rečima, ako ne bismo imali astralno telo. Mi, takodje, ne bismo imali ego da ne posedujemo deo toplote u nama.

Neko bi sada mogao da kaže kako više životinje, takodje, imaju svoju sopstvenu temperaturu. Da. Ali one su opterećene svojom toplotom. Više životinje bi htele da imaju "ego", ali to ne mogu. Primetićete da one to žele i zbog toga što ne mogu da preuzmu njihove različite forme.

Mi kao ljudska bića, dakle, imamo četiri dela u nama: čvrsti čovek, telesni materijalni deo; fluidni čovek snabdeven najfinijim živim ili eteričnim telom; vazdušni čovek koji stalno umire i ponovo se radja u fizičkom carstvu, ali koji ima astralno telo koje ostaje tokom čitavog života; topli deo čoveka - ego.

Osećaj toplote se polako širi čitavom dužinom ljudskog bića. Ovde nauka ima nešto osobeno. Kada ispitujemo ljudsko biće se čisto materijalitističkog gledišta, otkrivamo nervne završetke koje sam već opisao. Sad čovek kaže sebi samome: "Ako dodirnem ovu kutiju osetiću njenu čvrstinu zbog nervnih završetaka. Ako bi kutija bila hladna ja bih se takodje osećao hladno kroz takve završetke". Oni stalno traže ove nervne završetke toplote i osećaja, ali ih nikad ne nalaze. Neko će pomisliti da su nervni završeci osećaja nešto posve drugo, ali je sve to glupost. Ne postoje nervni završeci osećaja na toplotu, zato što je celo ljudsko biće osetljivo na toplotu. Ovinervni završeci koriste jedino za osećaj čvrstine vodu i vodene pare; tamo gde počinje osećaj toplote mi postajemo krajnje osetljivi na svetlost. Kada smo okruženi količinom toplote - koja nam sasvim omogućava da sebi samima kažemo "ja" - mi dobro osećamo, ali kada smo okruženi mrazom - koji iz nas izvlači toplotu - mi smo u opasnosti da izgubimo svoj ego. Strah u našem egu utiče da podnosimo spoljnu hladnoću. Kada se neko smrzava on takodje strahuje za svoj ego, i to s razlogom, zato što goni ego iz sebe samoga jače nego što bi trebalo.

Ovo su aspekti koji će postepeno voditi od opservacije fizičkog ka opservaciji nefizičkog, nematerijalnog. Mi ćemo samo, u tom slučaju, početi da razumevamo čoveka. Imajući sve ovo na umu, mi ćemo moći da nastavimo sa dosta zanimljivim zapažanjima.

DUŠEVNI ŽIVOT U PROCESU DISANJA

Čovek ima čula kojima opaža svet oko sebe. Ispitali smo oko i uho, razmatrali čulo dodira koje se rasprostire duž celog organizma, čulo ukusa i čulo mirisa. Sva ova čula su važna za čovekovo povezivanje sa njegovim okruženjem, da bi mu omogućila da oblikuje svoje telo. Ali, čovek ne živi po diktatu čula; on živi kroz proces disanja. Ako pitate zašto je on uspravno biće, zašto mu je nos na sredini lica na primer, dobićete odgovor da je sve to zbog njegovih čula. Ali ako tražite razlog zašto je živ vi morate shvatiti njegovo disanje, zato što disanje stoji u bliskoj vezi sa svim aspektima životinja. Ljudi na izvestan način dišu upravo kao što dišu životinje, mada mnoge životinje u stvari dišu drugačije; riba, na primer, diše dok pliva i živi pod vodom.

Kada je reč o ljudskom disanju prvo treba objasniti proces udisanja. Proces disanja je inicijalan za udisanje. Iz vazduha kojim smo okruženi, mi udišemo kiseonik koji nam je potreban za život. On zatim prožima celo naše telo u koje

se unosi na hiljade čestica ugljenika; ili bolje, u kome ono pliva ili ledbi. Ugljenik kojeg mi sadržimo u našem telu takodje se nalazi negde u prirodi; njega, na primer, ima u uglju i u svakoj biljci koja se sastoji od smešte ugljenika i vode; ali ugljenik je i glavni sastojak biljke. Isto tako, grafit u olovci se sastoji od ugljenika i dijamanta; dijamant je proziran ugljenik; tvrdi ugalj je neproziran. Pa zanimljivo je to da, nešto nalik uglju, postoji u prirodi. Ugalj i dijamant imaju istu supstancu u različitim oblicima. Mi takodje sadržimo uglejnik u različitim oblicima.

Kada dišemo kiseonik se širi po čitavom telu i meša sa ugljenikom. Kada se kiseonik meša sa kamenim ugljem nastaje nov gas ugljen-dioksid, mešavina kiseonika i ugljenika, gas kojeg potom izdišemo. Naš život se, zapravo, odvija putem stalnog inkorporiranja našeg tela u ostatak sveta, udisanjem kiseonika i izdisanjem ugljen-dioksida.

Ako bismo udisali smao čist kiseonik, medjutim, mi bi smo morali da imamo veliku količinu ugljenika i zadržavali bismo ugljen-dioksid, pa bismo se na kraju toliko raširili i postali džinovi veliki koliko i sama zemlja. Mi bismo, dakle, uvek udisali. Ali mi, zaista, nemamo toliko ugljenika; on se mora stalno obnavljati. Mi ne bismo preživeli ako bismo samo udisali. Mi moramo i da izdišemo da bismo ponovo dobili ugljenik, pošto je ugljen-dioksid - kojeg stvaramo u našem telu - smrtonosan. Ako kiseonik za nas znači život, onda ugljen-dioksid znači smrt. Kada bi se sada ova sala ispunila ugljen-dioksidom svi bismo se pogušili. Naš život oscilira izmedju davanja života vazduha udisanjem i izdisanjem smrtonosnog vazduha. Život i smrt su stalno sa

nama, i zanimljivo je videti kako oni u početku ulaze u naše telo.Da biste ovo razumeli morate shvatiti da bakterije i bacili, mikroskopski mala živa stvorenja, postoje svuda u prirodi; oni su svuda oko nas; oni žive i u mišićima životinja. Njihov se broj, kao što sam rekao, stalno povećava; ništa se tako brzo ne razmnožava kao ova mala sićušna stvorenja.

Zarazne bolesti se baziraju na njihovoj sposobnosti uticanja na organizam. Ova se sićušna bića, slično biljci u djubrivu, u obolelim organima osećaju prijatno i žele da u njima i ostanu. Svak ko tvrdi da je on sam uzrok zaraze isto je toliko u pravu, koliko i onaj ko tvrdi da kiša pada zato što žaba krekeće. Žabe krekeću kada pada kiša zato što je osećaju i ostaju u vodi - koja je podsticana onime što je aktivno u kiši - ali je sigurno da one nisu uzrok kiše. Isto tako, bacili ne izazivaju zarazu. Oni se pojavljuju kad influenca nastupi, upravo kao što se žabe tajanstveno pomaljaju kad god pada kiša.

Niko, razuman medjutim, ne može reći da istraživanje bacila nije od koristi. Obično se zna da je čovek izložen odredjenim bolestima kao što se, isto tako, zna da žabe krekeću kada pada kiša. Ne može se izbaciti beba iz kade i kazati da je to neophodno zato da bi se iz nje odstranili bacili, pa još k tome i tvrditi, da oni nisu uzrok bolesti. Nemoguće je isto tako, utvrditi da za koleru postoje jedni bacili, za grip drugi itd. To je samo izgovor za ljude koji ne žele da istražuju sadašnji uzrok bolesti.

Očigledno je da, ako ova beskonačno sićušna živa bića izdvojimo iz njihovog prebivališta, ona ne mogu živeti; na primer, bacil kolere izuzet iz ljudskih creva ne može da

preživi. Ovi bacili mogu da prežive jedino u crevima odraslog čoveka ili životinje kao što je pacov. Sva ova živa bića mogu jedino da žive u posebnim uslovima. Zašto? Pa zato što je činjenica - da su im potrebni posebni uslovi - od bitne važnosti. Ako posmatrate bacil kolere u momentu dok se nalazi u ljudskim crevima, sila teže nema tako jak uticaj na njega dok se nalazi napolju. Sila teže ga neposredno uništava kada je izvan svog elementa, svoje sredine. Čovek je u početku takodje isto takvo sićušno živo biće, baš kao i ova mala sićušna stvorenja; kao jaje, ženska oplodna ćelija.

Uporedimo bacil kolere - koji prebiva jedino u ljudskim crevima - sa ljudskim bićem. Svi ovi bacili moraju da žive na mestima gde su zaštićeni od zemlje. Šta to znači? To znači drugačije dejstvo od onog koji na njih vrši zemlja. Mesečeva svetlost, koja ponekad zrači čas ovako čas onako, utiče na zemlju i zato Mesec doista i sam ima uticaja na ova živa stvorenja. Očigledno je da ova stvorenje moraju da budu zaštićena od zemlje kako bi sebe same isporučili Kosmosu, naročito uticaju Meseca. U svom najranijem periodu ljudsko jaje se takodje predaje uticaju Meseca i to pre oplodjenja; upravo kao što bacil kolere prebiva u crevima, tako ovo sićušno ljudsko jaje prebiva u ženi i u početku je zaštićeno. Medjutim, ženski organizam je tako sazdan da je ljudsko jaje zaštićeno samo u početku; momenat u kojem ono treba da izadje iz tela suviše je dalek, ono postaje ranjivo, i na njega počinje da deluje zemlja.

Ovakva jaja žena izbacuje svake četvrte nedelje. Ona se najpre predaju uticaju Meseca i kratko vreme zaštićuju. Ali kada ženski organizam tokom mesečnog ciklusa otpremi ljudsko jaje, ono dolazi pod uticaj zemlje i raspada se.

Ljudski organizam je uredjen na tako čudesan način da predstavlja suprotnost bacilima. Bacil kolere, na primer, ostaje u crevima da se ne bi dovodio u opasnost, ostaje tamo gde može da bude zaštićen od uticaja zemlje. Ljudsko jaje je, dakle, u početku zaštićeno od uticaja zemlje u majčinom telu ali se pokreće spolja zbog cirkulacije majčine krvi i tada dolazi pod uticaj zemlje. Sa pojavom mesečnog ciklusa, koji je u vezi sa kretanjem meseca i njegovim uticajem, ženska oplodna ćelija se rasprskava i potom dovodi do prskanja i muške oplodne ćelije. Medjutim, to još nije sadašnje ljudsko jaje zato što nije bilo zaštićeno oplodjavanjem od raspadanja.

Šta se, doista, dešava oplodjavanjem? Ako bi se zadržalo samo na uticaju zemlje ljudsko jaje bi se raspalo. Oplodjavanjem ono se umotava u finu eteričnu supstancu i zaštićuje od zemlje, što mu onda omogućava da se razvije u majčinom telu. Oplodjavanje predstavlja zaštitu ljudskog jajeta od uništenja zemljinom silom. Ono što strada u neoplodjenom jajetu prelazi u okolinu, ali ne iščezava, raspada se u zemljinoj okolini. Jaja koja ne mogu da se oplode zbog uticaja zemlje rasprskavaju se u atmosferi. Ovo je neprekidan proces.

Sada ćemo govoriti o nečemu što ljudi vrlo retko razmatraju. Dopustite da vašu pažnju zadržim na haringi u okeanu. Ona polaže na milione jaja, ali se samo neka od njih oplode. Ona koja se oplode zaštićena su od uticaja zemlje. Slučaj haringe se u nečemu razlikuje od čoveka zato što se on ne oplodjava tako često, ali sva jaja haringe koja nisu oplodjena i položena u okean otrgnuta su od uticaja zemlje isparavanjem. Ako posmatrate haringu i sve ostale ribe, sve

životinje isto tako, ljudska bića uopšte, možete reći: "Moja je pažnja usmerena na nešto što neprestano iz zemlje odlazi u kosmos". Gospodo, pa ne isparava samo voda već i ova neoplodjena jaja takodje isparavaju iz zemlje. Sijaset se toga dešava u kosmosu što nam materijalistička nauka ne predočava.

Ako bi neko, na primer, sedeo na Veneri malo bi ga zanimala isparavanja koja teku i ponovo se kondenzuju kao kiša, ali ako se kao što sam vam opisao - stalno ulivaju u kosmos, bila bi opažena kao zelenkasto-žuta svetlost. Iz ovoga se može zaključiti da svetlost izbija iz života nekog kosmičkog tela. Mi ćemo takodje ustvrditi da Sunce nije fizičko telo kakvim ga predstavlja materijalistička nauka, već da je ono je nosilac višeg, snažnijeg života. To vam je kao što sam ranije objasnio: nešto što zrači svetlost mora da se oplodi da bi zračilo svetlost kroz život. Na taj se način dolazi do odredjenih razlika; kada se ljudsko jaje ne oplodi ono prska i isparava u kosmos; kada se oplodi ono se neko vreme zadržava na zemlji.

Sve ovo što se dešava nalik je udisanju i izdisanju. Ako samo izdišem ja moje biće predajem kosmosu, kao što to čini neoplodjeno ljudsko jaje. Pozabavimo se najpre izdisanjem. Zamislite da vi danas imate sićušni delić ugljenika u vašem nožnom prstu. Vi udišete i kiseonik se širi. Manja se količina ugljenika danas nalazi u vašem nožnom prstu pomešana sa kiseonikom, a već sutradan je negde u atmosferi kao ugljendioksid. U toku svoga života čovek stalno u sebi ima istu supstancu koju ljudsko jaje sadrži kada je oplodjeno. Ako bismo mi sada samo izdisali, a ne bismo udisali, umrli bismo;

rasprsnuli bismo se u atmosferi; udisanjem mi se zaštićujemo od smrti.

Dete koje se još uvek razvija u majčinoj materici ušlo je u život oplodjenim ljudskim jajetom i zaštićeno je od prskanja. Dete uzima svoje prve udisaje tek u momentu radjanja kada dolazi na svet; pre toga ono se kiseonikom snabdeva iz majčinog tela. Tek rodjeni čovek u prvo vreme dobija od spoljnog sveta sposobnost da živi. Čovek, na koncu, ne može da živi bez kiseonika. Mada u majčinoj materici živi bez kiseonika od spoljašnjeg vazduha, on ga dobija iz majčinog tela.

Moglo bi se reći da kada dete izlazi iz majčinog tela i dolazi na svet ono menja ceo svoj životni proces. Sa njim se dešava nešto što je dosta neobično. Ono sada spolja prima kiseonik pre nego što je u stanju da ga prihvati iz majčinog tela. Zapitajmo se da li igde u svetu postoji mašina koja samu sebe može da snabdeva toplotom, najpre sebe pa onda i druge. Devet ili deset meseci čovek živi u telu svoje majke pre nego što izadje u spoljni svet. On je u materici snabdeven svime onime što mu je potrebno za život, i to drugačije nego kada je uzimao svoje prve udisaje.

Ispitajmo još nešto što stoji u tesnoj vezi sa ovim. Zamislite da je naše spavanje nečim ometano. Probudili ste se iz užasnog sna u kome ste sanjali da ste došli kući i da hoćete da otključate vrata, i to ne možete da učinite. Neko u kući očekuje da vi otključate vrata. Mi u snu doista osećamo ovakvo stanje straha.

Sada ako ispitamo šta se dešava kada čovek ima takve more mi uvek dodjemo do zaključka da nešto nije u redu sa

disanjem. Takve se more mogu čak i eksperimentalno proizvesti. Ako uzmete maramicu i zapušite usta ili, pak, pokrijete nos vi takodje sanjate more zato što ne možete da dišete pravilno.

Doista je čudesno da naše poimanje takvog stanja straha jednostavno zavisi od udisanja i izdisanja, drugim rečima, od kiseonika i ugljenika. Iz ovoga možete zaključiti da mi živimo sa našim elementom duše u vazduhu. Mi ne živimo sa našim mišićima ili našim kostima i duševnim elementima, već sa vazduhom; naša duša ledbi u vazduhu-udisanjem i izdisanjem. Zato se može kazati da duševni element pronalazi vazduh u kojem duša ledbi, čim dete udahne svoje prve udisaje.

Odakle ljudski organizam uzima kiseonik pre rodjenja? U prenatalnom stadijumu sadašnji proces još ne postoji zato što se ljudsko biće nalazi u majčinoj materici, sve se prima pomoću cirkulacije. Krvni sudovi koji prskaju pri rodjenju ulaze u embrion iz majčinog tela sa krvlju i tečnim kiseonikom. Sa rodjenjem čovek u sebi unosi ovaj osnovni princip vodenog elementa u vazduh; kada se rodi on prenosi životno načelo iz tečnog elementa, u kome živi pre rodjenja, u vazduh.

Iz ovoga možete zaključiti da je koncepcija ljudskog bića najpre entitet koji, slično bacilima, uopšte nije u saglasnosti sa zemljom. U početku doduše jeste, docnije se štiti od zemljinih sila i razvija u majčinom telu ali kada se rodi i izadje iz majčine materice on je izložen silama zemlje; on se tada navikava na delanje koje mu omogućuje da živi u vazduhu. Kroz zemni život čovek se zaštićuje od zemljine sile, živeći ne sa zemljom, već sa vazduhom.

Sada zamislite kako bi to bilo teško da morate da živite sa zemljom! Čovek koji se penje uz merdevine misli da one mogu da izdrže u zavisnosti od njegove težine. E, pa, zamislite da morate sebe da držite za kosu i celo svoje telo, celu svoju težinu nosite sa sobom. Zato to ne bi bio doista iscrpljujući posao? Mada je nosite na sebi vi uopšte ne osećate težinu, niti ste je svesni. Zašto? Vaše disanje vas štiti od zemljine teže. Vi, u stvari, sa vašom dušom uopšte ne živite u telu već kroz proces disanja.

Sada ćete lako razumeti zašto materijalistička nauka ne priznaje dušu. Ona traži dušu u telu koje je teško. Ona podrobno ispituje smrt tela koje nije dugo disalo. Pa, nauka ne može da u njemu otkrije dušu zato što se duša ne može utemeljiti u takvom telu. Materijalistička nauka bi mogla da nadje dušu samo ako bi naša konstitucija bila sazdana na takav način, da bismo morali da sopstveno telo nosimo obilato se znojeći. Ali mi se znojimo iz drugih razloga. Kada izadjemo iz majčine materice mi ne živimo sa našom čvrstom supstancom, pošto imamo samo deset odsto čvrste supstance, niti se hranimo našim tečnim elementom; mi našu dušu hranimo disanjem.

Sada me pratite u misli koja je središna tačka našega razmatrnaja. Zamislimo ljudski fetus. Rodjenjem on ulazi u spoljni svet i postaje posve zrelo ljudsko biće, koje udiše vazduh svojim plućima i izdiše ga kroz nos. Očigledno je da i dete živi dušom u procesu disanja. Sve dotle dok živi u majčinoj materici ono živi u vodenom elementu, i izlazi iz vode u vazduh. Kao zemni čovek vi možete da živite samo u vazduhu, a nikako u vodi. Ali pre rodjenja vi ipak živite u

vodi i, sve do treće nedelje, vi ste oblikovani kao mala riba koja jedino može da živi u vodi. Vi ste tu živeli i pre nego što ste se rodili, ali vam zemlja ne dozvoljava da živite u tom elementu.

Šta to znači da vi pre rodjenja živite u vodi? To znači da vaš život uopšte ne nastaje iz zemlje, da on vodi poreklo s onu stranu zemlje, zato što vam zemlja ne omogućuje da živite. Mi se sami moramo uzneti iz zemlje u vazduh.

Zato što smo do momenta rodjenja živeli u vodi, mi smo u stanju da zaključimo da nam život nije darovala zemlja, kao što nam zemlja nije podarila ni život duše. Otud mi možemo razumeti da život dolazi s onu stranu zemlje. Kada shvatimo da se život sadrži u procesu disanja i, da već postoji u ebrionu ali u formi čvrstog elementa, mi ćemo neposredno utvrditi da on prelazi iz duhovnog sveta u majčinu oplodnu ćeliju.

Često ćete slušati ovakva nenaučna mišljenja. Ako, pak, podrobnije proučimo stvari doći ćemo do zaključka da je ono do čega čuveni naučnici dolaze usvojim zaključcima mnogo manje logično od onoga što vam ja ovde izlažem. Ono o čemu sam vam ja govorio stoji u tesnoj vezi sa logikom. Nažalost, danas se u školama deca uče da na sve ovo odmahnu rukom i kažu: "Sve su to gluposti, mi smo učili da sve nastaje iz ljudskog jajeta". Pa to je tako smešno kao kad bise reklo da glava nastaje iz glavice kupusa. Ljudska glava može da nastane iz kupusa ali ne kao ljudski element; cela ljudska aktivnost nastaje tokom života iz majčinog jajeta. Ali deca su već sasvim svikla na ovakve besmislice.

Čak i najmanjoj deci se govori da je zemlja nekada sa svojim planetarnim sistemom bila ogromna preistorijska

maglina. Naravno ova nebuloza nema smisla, pošto se ona još uvek okreće. Na krjau se pojadinačna tela odvajaju i jedno okruglo ostaje u sredini. Deci se eksperimentom pokazuje kako se ovo može izvesti. Učitelj uzima parče kartona, probada ga iglom, i sipa kap ulja u čašu vode; okreće parče kartona i, kap ulja koja lebdi na vrhu vode, počinje da se pomera i potom se izdvajaju male kapljice; velika kap ostaje u sredini. Ovo je mali planetarni sistem sa svojim Suncem. Vidite deco, kaže učitelj, isto se ovo može pokazati i na maloj ploči.

Ali šta je najvažnije u vezi s ovim eksperimentom? Zašto se kap ulja pomera u čaši vode? Zato što učitelj okreće parče kartona. Slično tome, kosmički učitelj bi trebalo da sedi negde u kosmosu da bi se stvar pokretala okrećući nebeska tela. Kada neko od početka usadjuje ovakve stvari u dečje glave ona postaju "umna" kao odrasli. Kada neko hoće da bude logičan i izrazi svoju sumnju nazivaju ga sanjarem, zato što samo oni znaju kako je svet stvoren.

Vidite, takva mišljenja nemaju ničeg realnog u sebi. Ovo okretanje preistorijske magline, kakvog su ga opisali Kant (Kant) i Laplas (Laplace) uopšte nema osnova, u pitanju su obične besmislice. Zaista je glupavo postulirati takvo okretanje magline. Jedina osnova za to su, kako se može pretpostaviti, spiralne magline posmatrane kroz teleskop. Izvan beskonačnog kosmičkog prostranstva doista se nalaze takve spiralne magline. Ali kada bi ih posmatrao kroz teleskop čovek bi mogao da kaže: "Pa da, ali ceo sunčev sistem nekada je takodje bio takva maglina", onda je on mudar koliko i onaj što posmatra roj insekata u oblaku prašine.

Ovo se može i desiti ali roj insekata je živ, dok je oblak prašine beživotna masa. Spiralna maglina izvan prostora je živa. Isto tako, ceo sunčev sistem imao je ranije svoj vlastiti život i duhovnost, i ova duhovnost živi i danas.

Ljudsko jaje se, u vreme još dok je zaštićeno u majčinom telu, oplodjavanjem sjedinjuje sa ljudskim duhom. Vremenom čovek stari i postepeno se javlja mlitavost zato što su naše supstance zahvaćene zemljinom težom. Pretpostavimo da nešto nije u redu sa čovekovim varenjem i, kao posledica toga, životne sile ne prolaze pravilno kroz njega; tada se u mišićima formiraju čvrste čestice. Telo ispunjavaju mala čvrsta telašca, to jest, kamenčići mokraćne kiseline, čovek oboleva od kostobolje i počinje da oseća malaksalost.

Kada smo zdravi kiseonik nas osvežava disanjem i neutrališe takve taloge mokraćne kiseline, i obrnuto, kostobolja nas muči ukoliko kiseonik ne prolazi kroz telo i ne odvlači ugljen-dioksid. Ako kiseonik ne prolazi kroz naš organizam na pravi način i ugljenik uzrokuje razne vrste smetnji, onda će svugde biti prisutne takve sićušne čestice u našim krvnim sudovima. Mi to osećamo kao posledicu okretanja zemlje. Mi, u stvari, moramo da se zaštitimo od zemlje; u životu ostajemo ako se stalno zaštićujemo od zemlje i njenog uticaja na proces disanja. Zemlja nije štetna po nas samo zato što se štitimo od nje; mi bismo se razbolevali ako bi uvek bili izloženi uticaju zemlje.

Vidite, sredinom devetnaestog veka - kada su prirodne nauke bile pod najvećim materijalističkim uticajem - naučnici su hteli da objasne sve ono što se dešava na zemlji. Oni su bili mudri i oslobadjali su čoveka svega onoga što ga je

sputavalo; oni su bili zapanjeni naučnim progresom i pokušavali su da ljudsko biće objasne na takav način kao da samo zemlja ima na njega uticaj. Oni su govorili da, kada počinje da deluje uticaj zemlje, čovek prvo postaje nervozan i, na odredjen način, bolestan. On ozdravljuje samo ako na njega neprestano deluju uticaji zemlje.

Čovek je, napokon, nadvladan uticajem zemlje; ovaj se uticaj očituje u tome što čovek postepeno gubi sposobnost disanja. Kada više nije ustanju da pravilno diše on se vraća u položaj pre začeća, rastvara u kosmičkom etru i vraća u svet iz kojeg je došao. Ako tačno razumemo disanje, mi razumemo rodjenje i smrt. Medjutim, nige u savremenoj nauci ne nalazimo pravo objašnjenje disanja.

Rečju, čovek se najpre uči da živi u svetu kroz žensku oplodnu ćeliju, zatim se uči da živi sam na zemlji, izvesno vreme pod uticajem muškog oplodjavanja i, na kraju se vraća u položaj u kojem može da ponovo živi bez uticaja zemlje. Postepeno se uči da razume rodjenje i smrt, i tek onda dolazi do saznanja šta je čovek s obzirom na svoju dušu, zašto nije rodjen i zatšto ne umire već dolazi izvan, sjedinjen sa ženskom oplodnom ćelijom u majci i na koncu se vraća u duhovni svet.

Situacija je danas takva da mi moramo razumeti besmrtan duševni element, koji nije potčinjen rodjenju i smrti. Stotinama i hiljadama godina ljudi su imali veru u besmrtnost, koju danas nije mogućno zagovarati zato što oni sada na razne načine govore drugačije. Sve što se danas od čoveka traži da veruje mora da bude stvar saznanja. Mi moramo naučiti da duhovno razumevamo izvan same nauke. To je cilju Geteanuma i antropozofije uopšte; tačno razumeti duhovno izvan prirodne nauke.

Vidite, teško je naučiti ljude da razumeju nešto novo. Eto, danas je Božić i ljudi bi se mogli zapitati: "Pa, mi bismo morali da pronadjemo nov način da razumemo kako duh živi u čoveku". Ako bi ljudi prestali da razmišljaju kako nov duh živi u čoveku, i, ako bi pokušali da do ovakvog razumevanja dodju običnim saznanjem, mi bismo sve obnovili. Mi bi čak iznova proslavljali Božić zato što bi ovaj praznik shvatili na način koji je primeren savremenom dobu; umesto toga ljudi, s jedne strane, nastavljaju da zapažaju samo ono što umire u nauci, i, s druge strane, ovekovečavaju staru tradiciju prema kojoj se ne može više ravnati. Voleo bih da vidim kakvo mu značenje pridaju oni koji razmenjuju božićne poklone. Nikakvo! Oni to, uglavnom čine zbog starog običaja.Nezavisno od ovog, nauka, nas uči da je sve u protivrečenostima. Niko neće da razmatra činjenicu da nauka predstavlja nešto što može voditi realizaciji duhovnog.

Ako Božić ima odredjeno značenje, ono se danas mora usmeriti ka postizanju stvarnog poznavanja duha. Ovo je jedino mogućno, pošto nije dovoljno samo produžavati staro. Šta znači čitati Bibliju ljudima u svečanim prilikama, ili pak deci u školi, ako se uporedo s time govori detetu da je nekad postojala preistorijska maglina koja se okreće? Glava i srce se suprostavljaju jedno drugome. Onda čovek zaboravlja kako da živi kao ljudsko biće na zemlji, zato što već dugo ne poznaje sebe samoga.

Stupidan je onaj ko misli da smo mi kao ljudska bića na zemlji sazdani iz nečega što je nalik telu koje se meri na

kantaru. Mi, doista, nemamo potrebu za time. Besmislica je reći da se mi sastojimo od materijalnih supstanci koje se mogu izmeriti. Mi u stvari, uopšte nismo svesni tela zato što se zaštićujemo od njega da bismo bili zdravi. Lek za bolest je u izdisanju zemljinih uticaja koji deluju na obolelu osobu. Lečenje se sada zasniva na zaštiti čoveka od zemljinih uticaja. Ako se ne uspe u zaštiti od zemljinih uticaja on se ne može izlečiti. On tada leže u postelju, prepušta se i predaje bolesti, a kada se predaje na milost i nemilost bolesti, ne misli na sebe samoga.

Tako mi, na jednoj strani, imamo stare običaje a, na drugoj, nauku koja ne osvetljava čoveka kakav on zaista jeste kao ljudsko biće. Iz ovog onda naravno ništa naučno ne proizilazi. Istina je da rat ne bi izbio sa svim svojim posledicama,a koje još uvek traju, da su ljudi nešto naučili iz prethodnih nečoveštava. Oni to čak ni danas nisu naučili niti će naučiti i, što je još gore, ne nalaze nova rešenja. Ono što je najpre postojalo u čoveku kao konfuzna ideja postaje navikom, i naš socijalni zadatak danas.

Valjalo bi raditi na tome da se ciljevi antropozofije razumeju kao Božić i onda bi za nas Božić bio povod da se ponovo rodi nauka duha. Antropozofija je najbolje duhovno biće koje se uopšte može roditi, i mnogo je potrebnija čovečanstvu nego Božićni praznici. Drugim rečima, ona propoveda živog Hrista i naglašava samo Hristovo raspeće. Obična nauka je samo krst ali mi ponovo moramo dosegnuti do onoga što je živo; mi tome moramo neprestano težiti.

ZAŠTO SE RAZBOLEVAMO? INFLUENCA, GROZNICA I DUŠEVNE BOLESTI

Lek bi trebalo uzimati nekoliko nedelja pre nego što se jave simptomi influence. Problem je, medjutim, što bolesnik dolazi onda kada se već razboleo. Lek za influencu deluje tako da, ako se bolesniku daje čak tokom spoljne pojave - koja je samo posledica unutarnje bolesti - on ga štiti od ponovnog zapalenja. Posebno deluje ako se daje ponovo nakon godinu dana.Njegova upotreba, medjutim, ne bi trebalo da bude česta, to jest, da se ponavlja. Mada bolest deluje samo na jedan organ, ovaj lek leči njegovo žarište u celom organizmu. Da bih vam ovo pojasnio izneću nekoliko detalja koji se tiču unutrašnje bolesti i kako ona nastaje.

Naravno, dosta je jednostavno razumeti zašto neko postaje kenjkav ako slomi nogu ili pretrpi potres organa koji je prouzrokovan padom. U ovakvim slučajevima povreda je spoljna i, uzrok lako razumljiv, jer se vidi spolja. U slučaju

unutrašnje bolesti, medjutim, obično se ne vidi odakle stvarno dolazi i iznenadno napada.

Obična nauka nudi za ovo jednostavno objašnjenje. Bacili se prenose od osobe koja je zaražena, onda se oni udišu i prenose bolest na druge osobe. Isto je i sa čovekom koji je udaren pijukom; u ovom slučaju povreda je uzrok zaraze bolesnika aktivnošću bacila. Stvari, medjutim, nisu tako jednostavne. Ovo ćete razumeti kad utvrdite da se u svakodnevnom životu čovek stalno razboleva i onda mora da se sam leči. Činjenica je da je svako od nas delimično bolestan kada je žedan ili gladan, i onda se leči samo pijenjem i jedenjem. Glad je početak bolesti i, ako joj dopustimo da se širi, od nje možemo i umreti. Na koncu, mi možemo umreti od gladi pre nego od žedji. Vidite da mi u naš svakodnevni život čak unosimo nešto nalik početku bolesti. Svako pijenje ili jedenje je, uistinu, čin ozdravljenja.

Sada moramo pojasniti šta se, u stvari, dešava kad ogladnimo ili ožednimo. Vidite, naše telo je unutra uvek aktivno. Uzimanjem hrane telo prima hranljive materije, koje se apsorbuju u ustima i crevima, i, potom ulaze u neki od organa. Ljudski organizam reaguje na ove hranljive sastojke, ne zadržava ih u njihovom prvobitnom obliku, već ih rastvara, i to rastvaranje počinje u ustima. Razlog za ovo je taj što postojin neprestana aktivnsot u našem telu, koja se mora posmatrati na isti način kao i prst na našoj ruci. Obična nauka objašnjava kako se komad hleba žvaće, topi u ustima i onda rastura po telu ali mi, takodje, moramo uzeti u obzir da je ljudsko telo neprestano aktivno čak i ako se u njega ništa ne stavi, ništa ne udje u telo u roku od pet sati njegova

aktivnost ne prestaje. Vi čak možete biti nalik praznoj vreći ali stvari ne ostaju na tome. Vi ste u stalnoj unutrašnjoj aktivnosti i stvari se užurbano kreću.

Unutrašnja aktivnost koju mi posedujemo dosta je drugačija od čoveka uopšte,zbog čega ljudsko biće može da postane lenjo. Unutrašnja aktivnost nije nikada lenja, ona nikad ne prestaje. Ako ja ništa ne jedem to je kao da imam prazan džak brašna. Ova se aktivnost, iz razloga koje ću vam docnije objasniti, identifikuje u duhovnoj nauci kao astralno telo. Ono nikada nije lenjo i, pod uslovom da ostaje aktivno rastvaranjem i topljenjem materija, ono je unura ispunjeno ugodnošću, ima osećaj unutrašnjeg zdravlja. Ali ako ja ne uzimam hranljive materije, onda astralno telo nije zadovoljno, i ovo se nezadovoljstvo izražava kao glad. Glad nije nešto što se sa nama nalazi u prijateljstvu; glad je duševno-duhovna aktivnost koja se ne može utoliti. Mi doista možemo reći da je ova unurašnja aktivnost u ljubavi sa hranljivim materijama i, ako ih ne uzima, ona je upravo nezadovoljna nevernim ljubavnikom. Ovo nezadovoljstvo je glad i ona je po svome značenju nešto duhovno.

Aktivnost koja se vrši unutra sastoji se, dakle, od rastvorenih hrnljivih materija. Ono što je korisno prenosi se u krvne sudove, a ostatak se odstranjuje kroz mokraću ili izmet. To je normalna, zdrava i redovna čovekova aktivnost u kojoj astralno telo upravo radi na tome da rastvori hranljive materije. Ono apsorbuje u telu ono što je korisno i odbacuje ono što nije.

Moramo razumeti da ovakva čovekova aktivnost nije obična aktivnost, ona ima u sebi nešto beskrajno mudro.

Sada se rastvorene i svarene hranljive materije stalno prenose kroz krvne sudove u unutrašnje organe, i hrana koja ide u pluća potpuno se razlikuje od one što ide u slezinu. Astralno telo je mnogo mudrije od ljudskog bića. Čovek samo trpa hranu u usta, ali astralno telo jedino može da je razlikuje. Ono bira materije i otprema ih u pluća, slezinu ili neki drugi organ. Astralno telo je beskrajno mudro, mnogo mudrije od čoveka. Najobrazovanija osoba ne bi danas znala kako da otpremi sopstvene supstance u pluća ili slezinu, ali unutrašnji čovek to može posredstvom astralnog tela.

Astralno telo, medjutim, može biti i stupidno ne toliko koliko to može da bude ljudsko biće, ali stupidno u poredjenju sa svojom sopstvenom mudrošću. Pretpostavimo onda da je stupidno. Čovek se radja sa odredjenim predispozicijama i iznutra je ograničen odredjenim silama. Njegovo je telo još uvek aktivno,ali to nije dovoljno. Mi, takodje, moramo učiniti nešto spolja i, ako to nismo u stnaju, tumaramo. Astralno telo traži da se, barem, krećemo. Ovo se različito odražava; jednoj osobi je porebno više fizičke aktivnosti, drugoj manje.

Pretpostavimo sada da neka osoba ima predispoziciju rodjenjem, koja ga upućuje na dugo sedenje. Ako je ona predisponirana za sedenje onda će njeno astralno telo postati stupidno. Ovo će se, takodje, desiti ako neko pretera sa šetnjama. U oba slučaja astralno telo će postati stupidno i neće stvari izvršavati tačno. Ona upravo neće žvakati hranljive materije i unositi ih u organizam; ona će, umesto toga, to činiti nevešto. Astralno telo postaje suviše dezorganizovano da bi poslalo prave materije u srce ili grkljan. Supstance nepravilno unesene usmerene, na primer, prema srcu zadržaće se negde u telu. One nisu otišle tamo, gde je to potrebno, gde je to korisno, niti se izbacuju sa izmetom. One se umesto toga deponuju u telu. Čovek, medjutim, ne bi smeo da toleriše uzimanje nečega što se smešta u njegovom telu, što nije deo njegove sopstvene aktivnosti.

Ono što se dešava sa ovim nepoželjnim tovarom odražava se na loše funkcionisanje astralnog tela. Šta se to dešava sa čovekom? Pa pretpostavimo da mi u našem telu imamo izvesne depozite koje treba usmeriti u pravcu grkljana. Zbog toga nečije astralno telo nema pravilnu funkciju, njegov grkljan postaje slab. Organ ne prima dovoljno hrane i onda osoba pati od slabog grkljana. Ljudsko telo, kao što sam već rekao, čini devedeset odsto vode a ostatak se rastvara u ovom fluidnom organizmu. Čist živi fluid kojeg čovek nosi u sebi, sada je zagadjen.

Razmotrimo sada jednostavan fenomen. Osetljiva osoba nalazi zadovoljstvo u tome da sluša drugu osobu koja lepo govori. Ali ako neko kukuriče kao pevac ili grokće kao svinja, on neće naći da je to tako zanimljivo, čak i ako razume šta ovaj govori. Nije uopšte zanimljivo, čak i ako razume šta ovaj govori. Nije uošte zanmimljivo slušati osobu koja kukuriče ili grokće. Slušati nekoga ko ima promukao glas posebno je neprijatno. Kako mi doživljavamo senzacije kad slušamo drugoga? To se zasniva na činjenici da mi, u stvarnosti, nečujno ponavljamo ono što drugi izgovara. Slušanje se ne sastoji samo u slušanju, već i u nejasnom govorenju. Mi ne samo da čujemo ono što drugi izgovara, već ga

i podražavamo našim govornim organima. Mi uvek podražavamo nešto što drugi čini.

Sada zamislite da ste blizu osobe koja je zaražena i, pošto niste u stanju da je čujete i iznutra podražavate njen govor, osećate se žalosnim zbog toga. Ovo vas čini dosta osetljivim prema njemu. Oboleli, to jest, njegov fluidni organizam sadrži brojne supstance koje zagadjuju čist fluid i dovode do bolesti.

Zamislite da imate neko zemljište na kojem hoćete da gajite različite stvari, ne sve što dobro raste na svakom zemljištu, ali pretpostavimo da hoćete da gajite crni i beli luk na odredjenom mestu. Ako je zemljište neplodno struk crnog luka je mali, belog još manji. Trebalo bi,dakle, da zemlji dodate crnice koja sadrži sumpor i fosfor. Tada biste imali najzdraviji crni i beli luk i oni bi takodje imali jak miris.

Sada kada čoveka ophrli influenca ona se unosi u njegovo telo iste se materije rastvaraju u njegovom fluidnom organizmu iste one koje se moraju dodati zemljištu da bi nikao najzdraviji crni i beli luk. Mada nisam svestan toga ja sedim usred ovog mirisa crnog i belog luka zato što on ne bi trebalo da bude jak. Miris koji luči zaražena osoba utiče na njegovu glavu da se oseća loše zato što organ u glavi "senzorijum"[1] nije pravilno snabdeven potrebnim supstancama. Upravo kao što mi pravilno izgovaramo i podražavamo piskav i hrapav glas, mi i isparavamo kao što isparava obolela osoba. Posledica toga jeste da naše vlastito astralno telo,

1 Deo mozga ili živčanog pribora, sistema koji se smatra središtem svih osećaja (prim.prir.)

naša sopstvena aktivnost, postaje dezorganizovana. Ova poremećenost telesnih funkcija uzrokuje hemijsku osnovu koja utiče na to da dobijemo groznicu, što je nalik stvaranju plodnog zemjišta (crnice) za gajenje crnog i belog luka. U tom slučaju bolest nema ništa sa bakterijama, već je u pitanju odnos jedne prema drugoj osobi.

Kada u bašti zasadite pretežno crni i beli luk i zemljištu dodate supstance koje sadrže fosfor i sumpor, vi onda zadovoljno protrljate rukama i kažete: "Pa uradio sam sve što je bilo potrebno". Ali glupo bi bilo i pomisliti da je to dovoljno i da će luk nići samo zbog toga. Vi najpre morate da zasadite strukove luka. Isto tako, glupo bi bilo držati bakterije u čovekovom organizmu, koje sadite strukove luka. Isto tako, glupo bi bilo držati bakterije u čovekovom organizmu, koje već prebivaju u okolini, koja je stvorila uslove za njih. Kao što struk luka uspešno raste na crnici bogatoj sumporom i fosforom, tako i bacili uspešno prebivaju u sumpornom okruženju tela. Bacili čak nisu nužni da bi se neka osoba razbolela, to jest, zarazila od druge osobe. Umesto toga, podražavanjem mog fluidnog organizma je sam stvaram pogodno tlo za bacile, nije potrebno da me njima neko drugi zarazi.

Pa šta uopšte dovodi do toga da naš organizam oboli od neke bolesti? Mi se razbolevamo kad se povredimo, a u slučaju unutrašnjih bolesti, kad nešto oboli; nečist fluid u kome se rastvaraju supstance koje bi trebalo da budu svarene unutra, dovodi do toga da se ne osećamo dobro.

Sada ćemo našu pažnju ponovo vratiti influenci koja mnogo više zavisi od godišnjeg doba, nego od polena u

vazduhu. Bolest najpre nastaje zbog toga što čovekovo astralno telo ne luči pravilno, što je njegova aktivnost više usmerena spolja. Kao posledica toga, kad stigne proleće i sve počinje da cveta iz vode, fluidni organizam čoveka postaje još osetljiviji i, na taj način, još podesniji za obolevanje rastvaranjem odredjenih supstanci u njemu. Rastvaranjem različitih supstanci u fluidnom organizmu, fluid u čovečjem organizmu takodje postaje pomalo vodnjikav. Fluidni organizam u čoveku, koji ima sklonost ka influenci, svuda se širi. Osoba na taj način postaje osetljiva na sve što cveta u proleće, posebno na polen, čestice iz zasada koje posebno izazivaju nadražujuće dejstvo.

Ako bi nos bio zapušen influencu bi izazvala mnoga druga nadražujuća sredstva. Polen doista ulazi u nos i, ako čovek već ima influencu, teško ga podnosi. Polen, medjutim, nije uzrok influence već je samo pogoršava.

Lek za influencu zasnovan je na poznavanju fluidnog organizma koji je mutan i ponovo luči ono što se u početku rastvorilo. Fluidni organizam je mutan i lako je uočiti da ono što se izlučilo iz tečnosti docnije ne zadržava u telu, pa je zato bolje da ispari. Poželjno je da se obolela osoba kreće i čini nešto što će dovesti do isparavanja, i to upravo nakon cepljenja. Cepljenje je uvek problematično kada se vrši na osobi koja pati od zatvora, i obolelu osobu treba najpre pitati da li je cepljena. Drugim rečima, ako se fluidni organizam širi jača je akumulacija štetnih materija koje, dakle, nisu odstanjene na pravi način. Bilo bi isto tako poželjno da se osobi koja je cepljena, uporedo sa cepljenje, da neko sredstvo za čišćenje.

Lečenje ne iziskuje samo upotrebu medikamenata već i prilagodjavanje životu; otuda ljudsko telo reaguje na osoben način na ono što mu se daje. Drugim rečima, osoba čak može postati bezbednija. Ako vi nekoga lečite lekom koji je dobar, čak izuzetno dobar a ne uočavate da li su bolesnikove funkcije varenja pravilne i sve ono što utiče na to da lek uspešno deluje, vi ga prirodno i dalje gurate u bolest.

Pored pravih i delotvornih lekova važno je takodje da lekar zna ne samo kako lek leči boest, već i kakva pitanja da postavi bolesniku. Najveće lečničko umeće leži u postavljanju pravih pitanja i u prisnom kontaktu sa pacijentom. Čudno je, na primer, da srećemo lekare koji često ne pitaju pacijenta za godine i ako je to jako važno. Dokmi možemo koristiti iste lekove, lekar, na primer, može razgovarati sa pedesetogodišnjakom na potpuno drugačiji način od onoga na koji razgovara sa četrdeseto godišnjakom. Razgovor ne bi trebalo da bude shematizovan pa da lekar, na primer, kaže: "Ovaj je lek onaj pravi za tu boelst". Velika je razlika, na primer, ako hoćete da lečite nekoga ko je stalno ophrven dijarejom ili nekog ko ima hroničan zatvor. Posmatranjem zatvora ili dijareje vi možete da lako zaključite kako odredjeni lek reaguje u celom organizmu, što ima izvesnih sličnosti sa davanjem istog leka psu ili mački. Pas redovno pati od zatvora, a mačka od dijareje. Pravo naučno obrazovanje se ne stiče univerzitetskim studijama na kojima se dakako, može ovladati upotrebom instrumenata. Pravo umeće je u tome da se naučik ako upotrebiti zdrav razum, i tek onda naučiti kako se vrše opiti.

Rečju, od velike je važnosti reći da bolest ima svoju osnovu u čitavom ljudskom organizmu. Pojedinačni organ pati zato što aktivnost astralnog tela usmerava materije ka onome što se nataložilo u njemu. Razvoj nekog unutrašnjeg obolenja kao što je grip, groznica pa i tifusna groznica postaje razumljiv tek kada shvatimo da se materije, nepravilno nataložene u našem telu, šire u našem fluidnom organizmu.

Mi nismo samo "materijalni čovek" već i "vodeni čovek" i, kao što sam već rekao, mi smo i "vazdušni čovek" čija se forma menja svakoga minuta; vazduh je čas spolja, čas unutra.

Upravo kao što se čvrste supstance koje imamo u našem telu rastvaraju u vodi tako da voda stalno isparava, tako iz mišića našeg malog prsta, na primer, isparava na hiljade kapi vode. Voda neprestano isparava iz našeg tela. Štaviše, ono što isparava iz fluidnog organizma prodire u ono što vi udišete kao kiseonik koji je, takodje, para ili gas. Kada voda na zemlji isparava ona se diže u atmosferu, a kada voda isparava u fluidnom čoveku, ona se diže u vazduh koji udišemo. Mi ne podnosimo čvrste supstance koje se pretvaraju u tečnost, niti fluide koji isparavaju u vazdušni organizam.

Uzmimo slučaj osobe čija su pluća obolela zato što ih okružuje nešto nalik onome što sam napred opisao. Ova osoba može da oboli od plućne bolesti, koja se leči ako je proistekla iz loših materija nataloženih u vodenom čoveku. Ali pretpostavimo da nagrižena pluća nisu mnogo zaražena.Osoba podnosi ovu nelagodnost, ali supstance sada

uzlaze u njen fluidni organizam, koji bi trebalo da prodre u pluća. U ovom slučaju fluid u plućima ima lošu vrstu supstanci rastvorenih u njima, i ove supstance isparavaju naročito ako pluća nisu potpuno zdrava.

U slučaju očigledne unutrašnje bolesti čovek vodu prima nepravilno iz čvrstih supstanci, i meša sa kiseonikom kojeg udiše. Činjenica da voda isparava nepravilno i sjedinjuje sa kiseonikom naročito oštećuje živčani pribor, zato što nervi imaju potrebu da zdravim kiseonikom, ne kiseonikom koji isparava u njemu i zagadjenom fluidu vodenog čoveka. Zagadjena tečnost isparava u njemu ova tečnost dovodi do njegovog slabog raspoloženja; nešto što doista ne bi trebalo da isparava i oštećuje živčani pribor; osoba, u osnovi, ne oboleva ali poludi.

Moglo bi se ustvrditi da se unutrašnja fizička bolest bazira na nečemu što ima uzrok u nečistim materijama, koje se šire po fluidnom organizmu. Ali tzv. duševne bolesti nisu uopšte mentalne bolesti zato što ne oboleva um. Mentalne bolesti se baziraju na fluidu tela, koji isparava ukiseonik, i zbog toga oštećuje živčani pribor. Ovo se dogadja kad neki organ oboli na takav način da se to spolja ne da uočiti. U tom se slučaju oboleli mora neprestano podvrgavati supstancama tako da se ništa nepovoljno ne širi ponjegovom fluidu, već obrnuto, njegov fluid doista nepravilno isparava. Ali i u svakodnevnom životu postoji proces koji uzrokuje isparavanje vode što se najbolje vidi kada ožednimo. Mi žedj onda lečimo pijenjem vode.

Moglo bi se reći da kod gladi postoje predispozicija za fizičku bolest, a kod žedji predispozicija za mentalnu bolest.

Ako se čovek nepravilno hrani on stvara osnovu za organske bolesti i ako odmah ne ugasi žedj, može oboleti od neke vrste mentalne bolesti. U odredjenim okolnostima nedovoljno gašenje žedji teško je jasno otkriti i jasno razlikovati, naročito ako se to dešava u detnjstvu. U ovom se stadijumu ne može jasno razlikovati žedj od gladi, te se oboje utoljavaju mlekom. Stoga, ako kroz majčino mleko ili mleko dojilje nešto štetno udje u organizam to mnogo docnije dovodi do toga da fluidni organizam isparava nepravilno, i onda osoba mentalno oboli.

Primetićete da danas mnogo ljudi oboleva od mladalačkog ludila (dementia praecox), bolesti koja nije tipična samo za mlade godine. Ova bolest od koje ljudi počinju da mentalno obolevaju ima svoje poreklo u lošoj ishrani u najranijem detinjstvu.Nije dovoljno samo hemijski ispitati dečje mleko već se mora ispitati i sve ostalo. Stoga što ljudi ne obrćaju dovoljno pažnje na ishranu ova se bolest širi takvom brzinom.

Iz ovoga ćete shvatiti da nije dovoljno učiti lekare da jednostavno samo znaju da li je neki lek dobar za odredjenu bolest. Od njega pre treba tražiti da poznaje ukupnost zdravog života, i zato on mora da otkriva sve ono što se tiče zdravog života. Antropozofija može da omogući ovakvo saznanje, njen je cilj da bude delotvorna na polju higijene (nauke o zdravlju) i tačno uoči problem zdravlja.

RUDOLF ŠTAJNER - HRONOLOGIJA ŽIVOTA I DELA

1861	Rodio se 27. februara u Kraljevici, bivša Austrougarska, danas Jugoslavija. Otac je činovnik austrijske južne železnice.
1861-1879	Osnovnu školu i gimanziju pohadja u raznim mestima Austrije.
1879-1882	Studije na Visokoj tehničkoj školi u Beču. Uporedo studira matematiku, prirodne nauke, književnost, filozofiju i istoriju. Posebno izučava Getea. *Geteovi prirodnonaučni spisi* (1882-1897) u pet tomova
1886	*Osnovne crte Geteovskog pogleda na svet, s posebnim osvrtom na Šilera*
1888	*Gete kao otac jedne nove estetike*. Urednik časopisa "Deutschen Wochenschrift" koji izlazi u Beču.

1890-1897 Saradnik Geteovog i Šilerovog arhiva. *Filozofija slobode. Osnove savremenog pogleda na svet. Rezultati duševnog opažanja prema prirodnonaučnoj metodi* (1894); *Fridrih Niče-borac protiv svoga vremena* (1895); *Geteov pogled na svet* (1897).

1897 Seli se u Berlin gde se O.E.Hartlebenom izdaje "Magazin für Litteratur" i "Dramaturgischen Blatter". Osniva takodje književna i naučna društva "Freien Literarischen Gesellschaft", "Freien dramatischen Gesellschaft" i "Giordano Bruno-Bund".

1899-1905 Profesor na "Arbeiter-Bildungschule" u Berlinu. Počinje svoja predavanja iz antropozofije na poziv berlinskog teozofskog društva. Osniva i izdaje časopis "Luzifer". *Zagonetka filozofije* (1901/02); *Hrišćanstvo kao mistična činjenica i misterije starog doba* (1902); *Teozofija. Uvod u nadčulno saznanje sveta i čovekova sudbina* (1904); *Kako se stiču saznanja viših svetova* (1904/05).

1910-1914 *Osnove tajne nauke* (1910); *Četiri misterije* (1910-1913); *Duhovno vodjenje čoveka i čovečanstva* (1911); *Prag duhovnog sveta* (1913); *Zagonetka filozofije u njenoj istoriji, u kratkim crtama* (1914). Odvaja se od teozofskog i osniva antropozofsko društvo.

1919 Osniva i rukovodi radom "Freie Waldorfschule". *Glavne tačke socijalnog pitanja u sadašnjosti i budućnosti.*

1920 Započinje sa predavanjima u okviru prvog visokoškolskog kursa iz antropozofije na "Goetheanumu" u Dornahu.

1921-1923 Osniva nedeljni časopis "Geotheanum". *Kosmologija, religija i filozofija* (1922); Započinje da piše autobiografiju *Moj život* (1923) koju ne uspeva da dovrši.

1923-1924 Drži brojna predavanja širom Evrope iz umetnosti, pedagogije, prirodnih nauka, socijalnog života, medicine i teologije. Osniva nov umetnički pokret "Eurythmie". *Glavna nečala antropozofije* (1924).

1925 *Temelji proširenja medicine prema duhovno-naučnim saznanjima.*
30. mart - Štajnerova smrt u Dornahu.